

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

10^E JAARGANG

WOENSDAG 30 SEPTEMBER 1925

No. 509

INHOUD.

	Blz.
REORGANISATIE VAN DEN HOOGEN RAAD VAN ARBEID door <i>Prof. Ir. I. P. de Vooy</i>	846
Tegen het verbindendverklaren van Collectieve Arbeids-overeenkomsten door <i>Mr. P. W. J. H. Cort van der Linden</i>	847
Bedenkelijke Prinzipienreiterij door <i>Mr. M. W. F. Treub</i>	849
Het onderzoek naar den Belastingdruk op de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië II door <i>Ir. E. P. Wellenstein</i>	851
De Sinaasappelencultuur van Suriname door <i>Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum</i>	853
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Naar den vierden winter van werkloosheid door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	855
Het rapport van de Volkenbondskundigen over Oostenrijk II (Slot) door <i>Dr. R. Kerschagl</i>	856
AANTEKENING:	
De Indische hoogovenplannen; het verkooingsvraagstuk	857
MAANDCIJFERS:	
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	859
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	859
Résumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics”	859
Handelsbeweging over de maand Augustus 1925	860
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zoutmijnen	860
Postchèque en Girodienst	860
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	861—868
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Wd. Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra*.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

COMMISSIE VAN ADVIES.

J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welden; Baron Rengers; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerde leden: *Prof. Mr. D. van Blom;*

Prof. Mr. H. R. Ribbius.

Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

29 SEPTEMBER 1925.

De geldmarkt bleef de afgelopen week ruim. Het aanbod van geld nam echter niet toe en zoowel de disconto- als de prolongatierente bleven vrijwel onveranderd, met eerder een neiging tot stijgen. Particulier disconto was in het begin der week zoo nu en dan voor $3\frac{1}{4}$ en $3\frac{5}{16}$ pCt. te plaatsen, later moest in den regel $3\frac{3}{4}$ pCt. worden toegestaan. De prolongatierente noteerde Maandag en Dinsdag $2\frac{1}{2}$ pCt.; de overige dagen werd $2\frac{1}{4}$ pCt. genoteerd.

* * *

Bij de inschrijving op het schatkistpapier werd in totaal ingeschreven voor f 80.666.000. Toegewezen werden f 21.320.000 driemaands-promessen voor f 991,50 of $3\frac{5}{16}$ pCt., f 21.220.000 zesmaands-promes-

sen voor f 982,50 of $3\frac{1}{2}$ pCt. en f 15.488.000 biljetten voor f 1002,50 of $3\frac{3}{4}$ pCt.

* * *

De weekstaat van De Nederlandsche Bank vertoont een daling in den post binnenlandsche wissels met ongeveer f 2 miljoen. De post buitenlandsch papier veranderde weinig en is slechts $1\frac{1}{2}$ ton hooger dan de vorige week. Beleeningen daarentegen liepen met f 5 miljoen omhoog, terwijl de voorschotten aan het Rijk met ongeveer f 3 miljoen stegen. In den metaalvoorraad der Bank is geen wijziging van beteekenis te constateeren. De diverse rekeningen liepen met f 1,2 miljoen omhoog.

Mede ten gevolge van de wijzigingen in de actiefposten steeg de biljettencirculatie met f 8,4 miljoen, terwijl het bedrag aan uitstaande assignaties met 1 ton daalde. De rekeningcourant-saldi van anderen liepen met f 3 miljoen terug.

Ook deze week werd geen schatkistpapier direct bij de Bank geplaatst. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich 8 ton lager; het dekkingspercentage bedraagt ruim 48.

* * *

De wisselmarkt was wederom vrij stil. Londen was nogal aangeboden en liep tot circa 12,05 terug; in de overige goudwissels kwam niet veel verandering. Parijs en België waren flauw. Vooral België liep vrij sterk terug, toen de slechte resultaten bekend werden van de inschrijving op de Fransche goudleening; geopend op 10,95 werd aan het einde der week voor 10,85 verhandeld. De meeste belangstelling was weder voor Oslo. De nieuwe stijging aan het einde der vorige week ging reeds spoedig geheel verloren en de stemming bleef tot Vrijdagochtend zeer flauw. Nadat voor 49,50 was afgedaan trad een herstel in tot 50,60, maar de nieuwe week opende weder zeer flauw en bracht den koers tijdelijk zelfs tot 49,20 terug, Kopenhagen was eveneens sterk aangeboden; de daling was echter lang niet zoo groot en de omzetten waren veel geringer.

LONDEN, 28 SEPTEMBER 1925.

De geldpositie bleef gemakkelijk gedurende de afgelopen week. Het bericht, dat de regering de inschrijving openstelde op eene verdere partij $3\frac{1}{2}$ pCt. Conversie-Leening, en wel voor f 40.000.000, bracht de gemoederen in de City momenteel wat in beweging, doch de stemming bleef gemakkelijk.

Disconto, na in den aanvang van de week zwak geweest te zijn, was later zeer beslist vaster en de week sloot op $3\frac{1}{2}$ — $3\frac{5}{8}$ met zaken op $3\frac{5}{16}$ pCt. voor prima bankaccepten.

De wisselkoersen op New York en Amsterdam sluiten zeer vast op resp. 4,84% en 12,04 $\frac{1}{2}$ —%.

REORGANISATIE VAN DEN HOOGEN RAAD VAN ARBEID.

Overmatig is de belangstelling niet, noch ook het enthousiasme. Het onderwerp is echter aan de orde, en men moet zijn oordeel vormen. Wat zal een der z.g. „wetenschappelijke leden” van den Hoogen Raad van Arbeid nog verder daartoe kunnen bijdragen? ¹⁾ Waar in het uitgebrachte advies wordt aanbevolen om de instelling van den Hoogen Raad van Arbeid in een wet te regelen, zou men gevoelig kunnen wachten tot een wetsontwerp is ingediend. Een enkele opmerking zij echter na die van de heeren De Bruyn en Stork ²⁾ nog gemaakt. En dan als „wetenschappelijk lid”. De ervaringen der werknemers- en werkgeversleden mogen niet opwekkend zijn; die van de derde der groepen waaruit de Hooge Raad is opgebouwd, waren ongetwijfeld teleurstellend. Gelukkig echter niet voor allen ontmoedigend. Voor enkelen, en niet de minsten, wel. Zij namen ontslag, bleven weg van de vergaderingen of namen geen deel aan de discussies.

De publieke opinie — voor zoover blijkende uit dagbladen — noch de eigenlijke vertegenwoordigers in 't college, waren over de „wetenschappelijke leden” tevreden. Laat ze weg; ontnemeet hun het stemrecht of kiest anderen, waren de toonaarden, waarin die ontevredenheid tot uiting kwam. Daar het voorstel aan de regeering desondanks de groep der wetenschappelijke leden handhaaft, en met medewerking van hen is tot stand gekomen, past een toelichting.

Door de aanduiding „wetenschappelijk” heeft men een bijzondere soort onpartijdigheid willen uitdrukken, n.l. een zich loshouden of losmaken van de zienswijzen der werkgevers en werknemers, en wel door de onderwerpen, die in den Hoogen Raad van Arbeid aan de orde komen, te bestudeeren, zooals een geleerde dat doet. Kan dat? zal menigeen vragen. En wanneer men daarop ontkennend antwoordt, omdat het geen natuurwetenschap, maar maatschappij-kennis betreft, zou daaruit vanzelfsprekend volgen, dat de samenstelling van den Hoogen Raad foutief is. Neemt men echter een oogenblik aan, dat de wetenschappelijke leden steeds met hunne sympathie hetzij aan de zijde van de werknemers of aan die der werkgevers staan, dan blijft toch — laat ik zeggen de groote kans — dat zij invloed uitoefenen op het peil der argumenten en der discussies, en dat zij door hun bijzondere kennis en critisch vermogen de waarde van de uit te brengen adviezen verhoogen. Vanwege hun veronderstelde partijdigheid zou er dan echter veel te zeggen zijn voor het denkbeeld — afkomstig van het N.V.V. — om de eene helft der wetenschappelijke leden door de werknemers-, de andere helft door de werkgeversorganisaties te doen aanwijzen. Het is echter onjuist om zoo'n partijdigheid aan te nemen. De regeering zal er bij de aanwijzing der wetenschappelijke leden op moeten letten, dat alleen zij gekozen worden, wier oordeel hoog genoeg staat. Maatstaf daarvoor ware, dat de regeering zelve prijs stelt op het vernemen van dat oordeel, prijs stelt tevens hierop, dat het oordeel ter kennis komt van de vertegenwoordigers der werkgevers en werknemers, alvorens deze hun opinie vormen en stem uitbrengen. Het zou er met ons land treurig uitzien, indien niet een aantal van dergelijke personen te vinden ware, of indien men hen tot zwijgen dwong.

Afgezien van dit persoonlijk element, dat de erkenning of ontkenning insluit der waarde van individueel inzicht en karakter in ons staatsleven, is er een objectieve reden om in een college als de Hooge Raad van Arbeid, naast de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, een derde groep aan te wijzen. De onderwerpen, die daar aan de orde komen raken niet uitsluitend de belangen van werkgevers en werknemers. De verbruikers, het publiek, het algemeen

belang, of hoe men het ook wil aanduiden, zijn er ten zeerste bij betrokken. Theoretisch is dat niet te ontkennen, maar practisch wil men er vaak geen rekening mee houden. Dit is niet alleen verkeerd, maar ook dom. Elke poging tot — laten wij zeggen — publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, elk begin eener organische vertegenwoordiging van het bedrijfsleven zal noodzakelijk lamgeslagen worden, indien er geen rekening gehouden wordt met de *onderschikking aan het algemeen belang*. Dat desondanks altijd weer in den na-oorlogstijd gestreefd wordt om daaraan te ontkomen, berust op de onberedeneende overheersching van verschillende valsche axioma's. In analogie met het bekende gezegde: *du choc des opinions jaillit la vérité*, schijnt men, in strijd met alle ervaringen, te willen vasthouden aan 't geloof, dat *du choc des forces jaillit... le progrès*. Compromis-stilstand, vernietiging en chaos in staats- en bedrijfsleven zijn echter de gevolgen van het uitlokken van botsingen in den belangenstrijd; in waarheid reactie inplaats van vooruitgang.

Een ander valsche axioma zou men kunnen uitdrukken door het oude gezegde: „met het ambt komt het verstand”, waarvoor de Duitschers de woorden: „vom Fachkenntnisse ungetrüb” gebruikten. De uitspraak eener meerderheid, die het „vertrouwen” uitdrukt in haar vertegenwoordiger, is meer een mandaat om te vechten dan om te besturen. Verouderde wijsheid schijnt het, om tusschen die beide, en tusschen de voor beide vereischte bekwaamheden onderscheid te maken.

Om — zonder volledig te willen zijn — met een derde valsche axioma te besluiten, ziet men een volstrekte geldigheid opeischen voor de opvatting, dat democratie is het dienen van de wenschen der slechter gesitueerden in de maatschappij, waarmee noch het probleem van een practische organisatie eener volksregeering, noch ook de taak der verheffing en doelmatige verdeling der volkswelvaart is gediend.

Nieuwe staatsorganen, zooals de Hooge Raad van Arbeid er een bedoelt te zijn, die democratisch ingericht moeten worden, dat is *uit* het volk getrokken, en die tevens meer recht en welvaart *in* het volk moeten bevorderen, kunnen niet geschapen worden, en kunnen zich niet ontwikkelen op den basis van een directen strijd tusschen belangengroepen, die men door aantal en stemrecht nauwkeurig gelijk gemaakte kansen geeft — a fair trial.

Een maatschappij, die aan zoo'n misverstand lijdt, gelijkt op een vroegere, die het duel onmisbaar achtte.

Wanneer bovendien zoo'n staatsorgaan *uitsluitend adviseerend* is, ¹⁾ dient de samenstelling en de werkwijze ook *uitsluitend* te zijn ingericht om dat advies zoo goed mogelijk te maken. Breedheid en volledigheid van feitenkennis moet gepaard gaan met diepte van inzicht in den samenhang.

Dat is de hoofdzaak. Bijzaak — ofschoon niet zonder beteekenis — is de vraag naar de gevoeligheid der maatschappelijke organisaties over het aantal, den aard en de bevoegdheden der aan hen toegekende vertegenwoordigers.

Voor een nieuw staatsorgaan als de Hooge Raad van Arbeid is de samenstelling van groote waarde, niet echter quantitatief, naar aantal stemmen, en bijgevolge naar de macht op het nemen van beslissingen, maar kwalitatief naar de veelsoortige bekwaamheden, die zullen moeten samenwerken. Allereerst voor de directe taak om goed werk te leveren. Daarnaast echter voor de indirecte taak, om zichzelf een geestelijk gezag te veroveren, en voor de uitspraken en adviezen een goede reputatie te vestigen.

¹⁾ Dit kan voorloopig niet anders omdat zoo'n college noch voor een besturende, noch voor een wetgevende, noch ook voor een rechtsprekende taak, naast de daarvoor bestaande staatsorganen een plaats vindt, of wel door meerdere geschiktheid op overdracht van die taak aanspraak kan maken.

¹⁾ Zie art. in de „E.-S. B.” van 11 Maart 1925.

²⁾ [Resp. op p. 749 in het No. van 2 Sept. en p. 798 in het No. van 16 Sept. II. — Red.]

Het aan de regeering uitgebrachte reorganisatieadvies vraagt eigenlijk slechts één ding voor den nieuwen Hoogen Raad van Arbeid: vrijheid van beweging. Dat is weinig, indien er toch geen leven in 't nieuwe college komt, d.w.z. indien het slechts een praatcollege is, en reeds lang bekende meeningen schriftelijk rangschikt en herhaalt. Het is veel, indien de staat werkelijk behoefte heeft aan een nieuw vertegenwoordigend orgaan, en indien dit in dat orgaan zelf blijkt door een nieuwen geest van scheppend, regelend, ordenend optreden, zij het in adviezen, maar dan in een gezag opeischende raadgeving. De ervaring van vijf jaren stemt sceptisch. Evenzoo de wenschen, die geuit worden, en die men zou kunnen opvatten als een verlangen naar meer invloed op wetgeving en bestuur van belangengroepen; meer invloed dan zij in de geldende staatsregeling kunnen verkrijgen; meer invloed dus dan de tegenwoordige en volledige democratie toestaat. Eischen stellen, in plaats van offers brengen, aldus zou men dezen geest kunnen karakteriseeren.

Des te meer reden is er om de gevraagde vrijheid zoo min mogelijk vooraf te beperken.

Nòch door den steun van wetenschappelijke leden uit te sluiten, nòch door een strakke innerlijke organisatie in vier groepen dwingend op te leggen, zooals de heer Stork nog eens bepleit, nòch ook door de financiën te beperken tot wat de Staatsbegroting ervoor zal toestaan.

Ten opzichte van dit laatste punt wijkt het advies van den Hoogen Raad af van dat wat de commissie voorstelde. Dat de organisaties van werkgevers en werknemers zelve bijdragen tot de kosten had tweeërlei zin. Allereerst een practische, om de vele organisaties, die bij de regeering dingen naar vertegenwoordiging op de proef te stellen, of het ernst is met hun wil tot medewerking. Betaalt de staat alles, dan reist de vertegenwoordiger met vergoeding van alle kosten aan reis, verblijf en tijdverlies naar Den Haag. Een voor groote organisaties betrekkelijk gering offer vergemakkelijkt om lauwe belangstellenden, die niet in 't college thuishooren, ook te kunnen afweren.

Van grooter beteekenis is echter, dat de Hooge Raad van Arbeid, wanneer hij zich wil ontwikkelen en vrij bewegen, zich ook onafhankelijk kan gedragen en gevoelen, doordat desnoods voor eigen financiën kan worden gezorgd. Vergelijking met het parlement, dat zijn eigen begrooting regelt, kan daarom niet opgaan. Trouwens elke vergelijking met het parlement van heden is scheef. Een goede vergelijking zou alleen mogelijk zijn met een parlement in wording, dat zich zijn weg te zoeken had. Een vertegenwoordigend orgaan is in wezen aangewezen op zelfstandigheid, in tegenstelling tot een regeeringsorgaan dat, ondergeschikt en ingeschakeld, scherp omschreven wordt ingericht en bestuurd.

De oude vertegenwoordigende colleges, die de parlementen werden, zooals wij ze thans kennen, stredden voor hun vrijheid en voor hun gezag, door zware offers van hunne leden. Offers die gaarne gebracht werden door den geest, die hen bezield, in 't gevoel van de taak, die zij hadden te verrichten.

Van zoo iets is natuurlijk bij den Hoogen Raad van Arbeid geen sprake. Maar wel geldt, dat niet de uiterlijke vormen der instelling, maar de innerlijke geest van 't nieuwe college beslissen zal over de vraag, of het reden van bestaan heeft.

9 Sept. 1925.

I. P. DE VOOYS.

TEGEN HET VERBINDENDVERKLAREN VAN COLLECTIEVE ARBEIDSOVEREENKOMSTEN.

Nu binnenkort Commissie XII van den Hoogen Raad van Arbeid prae-advies zal moeten uitbrengen over een voorontwerp van wet op het verbindendverklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten, meen ik goed te doen in dit blad aan dit destijds reeds veel besproken onderwerp nog enkele beschouwingen te wijden.

Met een verwijzing naar al die artikelen en al die vlugschriften van een paar jaar her, toen ons land werd opgeschrikt door een ander prae-advies van diezelfde Commissie XII, kan niet worden volstaan bij een wettelijke regeling, die eene zoo verre strekking heeft als deze. Die strekking is voor een deel van onze bevolking overduidelijk: het zal dit ontwerp steunren als een eersten stap op den weg der socialisatie, een eersten voorpost veroverd in den strijd tegen het z.g. kapitalisme. Troelstra duidde hierop toen hij zijn partijgenooten zijn politieke nalatenschap aldus kenschetste: „De strijd van de democratie is nu gekomen op het punt, dat ze moet doordringen in het bedrijfsleven. Wat we thans bezig zijn te doen is de aantasting van het kapitalisme in zijn kern. De arbeidersklasse moet nu het algemeen kiesrecht en haar andere machtsmiddelen gebruiken direct in het front tegen het kapitalisme. Zoover zijn wij gekomen, dat nu elke stap het karakter draagt van den eindstrijd voor het socialisme.” Dat de heer Troelstra zoo redeneert is van hem begrijpelijk; onbegrijpelijk is het echter, dat een ander deel onzer bevolking, hetwelk heel anders denkt dan hij, deze gevolgen niet schijnt in te zien, en de verbindendverklaring verdedigt als een door het bedrijfsleven gewenschte en op zichzelf billijke regeling der arbeidsvoorwaarden.

Dat het Nederlandsche bedrijfsleven de verbindendverklaring zou wenschen meen ik pertinent te mogen ontkennen. Reeds het feit alleen, dat in den Hoogen Raad van Arbeid de vertegenwoordigers der Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, van de Vereeniging van Nederlandsche Werkgevers, de Vereeniging tot behartiging van de belangen der Limburgsche Mijnindustrie en de Scheepvaartvereenigingen Noord en Zuid tegen het beginsel der verbindendverklaring stemden, doet zien, dat een zeer belangrijk deel der nijverheid deze wettelijke regeling niet wenscht. Wel is waar bestaat er een commissie uit de werkgeverskringen ter bevordering van een wettelijke regeling voor de verbindendverklaring der collectieve arbeidsovereenkomsten, maar het woordje „de” werkt hier misleidend. En wanneer men de samenstelling der commissie nagaat, blijkt salva omne reverentia dat men hier zeker niet te doen heeft met wat men zou kunnen noemen de bedrijven, waaraan Nederland zijn industriëlen roem te danken heeft. Het heeft dien roem te danken aan bedrijven — en ik noem er slechts enkele — als de katoenindustrie, de chemische industrie, de metaalindustrie en zoovele andere, groot geworden door de energie der daarin werkzame mannen. Nu heeft de geschiedenis het *mene thekel* reeds op den wand geschreven voor deze bedrijven in hetgeen er geschied is in een ander groot bedrijf, de diamantnijverheid. Daar heeft gedurende een reeks van jaren practisch het verbindendverklaren eener collectieve arbeidsovereenkomst bestaan: want geen onderneming ontkwam aan de algemeen geldende regelingen. Het resultaat is geweest, dat de Antwerpsche diamantindustrie een concurrent van beteekenis werd. En dat wil heel wat zeggen, wanneer men in oogenschouw neemt de overheerschende positie, die Amsterdam eertijds in het diamantvak innam.

Met dit voorbeeld voor oogen mag onze Regeering zich wel driemaal bedenken, voor zij het verbindendverklaren in haar programma opneemt. Trouwens ik kan geen enkelen grond vinden voor het ingrijpen der overheid. Reeds het samenknopen van verbindendverklaren en collectieve arbeidsovereenkomst is een, om een meer en meer gebruikelijken term over te nemen, juridisch monstrem. Een collectieve arbeidsovereenkomst is nog steeds vóór alles een overeenkomst, een zaak van civiel recht, beheerscht door de algemeene beginselen van de contractenleer. Een van de meest fundamentele principes van het contractenrecht, niet alleen in ons land, maar voor zoover mij bekend over de geheele beschaafde wereld, is

bij ons neergelegd in artikel 1376 B.W. Overeenkomsten zijn alleen van kracht tusschen de handelende partijen. Hoe zou het ook anders? Wanneer gij met uw dienstbode afspreekt, dat gij haar dertig gulden per maand en vrije wasch zult geven, zou dan uw buurman door de wet uit deze overeenkomst gedwongen kunnen worden zijne dienstbode ook vrije wasch en dertig gulden per maand te geven? Gij acht dit absurd. Welnu, niet anders doet men bij het verbindendverklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten. Mijnheer X, die zijn goede reden heeft om geen loon uit te betalen over de R.K. feestdagen, waarop zijn arbeider niet werkt, zal door een overeenkomst, waaraan hij part noch deel heeft, gedwongen worden zulks toch te doen. Het klinkt fantastisch, maar deze ongehoorde vrijheidsbeperking wordt met een handomdraaien verdedigd. De collectieve arbeidsovereenkomst, tot nu toe zuiver burgerlijk recht, wordt ingeënt met wat publiekrechtelijke smetstof. Zij wordt plots de basis voor een verordening. Een merkwaardige verordening, want hare sanctie is even plotseeling weer zuiver burgerrechtelijk. Handelt men in strijd met de verbindendverklarde en dus verordening geworden collectieve arbeidsovereenkomst, dan ondergaat men geen straf, neen, uw eigen overeenkomst wordt nietig en in strijd met wat u overeenkwaamt, neemt de overheid aan, dat gij wildet, wat gij juist niet wildet.

Nog sterker, iemand, die aan uw overeenkomst part noch deel had, b.v. de arbeidersvakvereniging, krijgt een actie tot schadevergoeding uit een andere overeenkomst, waaraan gij part noch deel hadt.

Men moemt dit een op zichzelf billijke regeling der arbeidsvoorwaarden. Het billijke, dat na het voorgaande, nu niet bepaald direct in het oog springt, zou hem dan hierin zitten, dat de patroons, die buiten een collectief arbeidscontract blijven, een voorsprong op hun concurrenten verkrijgen door handelingen, die uit een sociaal oogpunt afkeuring verdienen. Zij zouden, zoo heet het dan, behoorlijke verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders belemmeren of onmogelijk maken. Men kan er natuurlijk lang over twisten, welke handelingen uit een sociaal oogpunt afkeuring verdienen en wanneer er behoorlijke verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders bestaan. Ik denk daar het mijne van, de heer Troelstra het zijne en gij het uwe. Maar slechts twee zaken zijn hier van belang. De eerste is, dat ik absoluut ontken, als zoude zonder meer het buiten een collectief contract blijven een onsociale handeling beteekenen. En de tweede — en veel belangrijker — zaak is, dat het subjectieve oordeel over wat men behoorlijk of onbehoorlijk noemt, niet een grondslag voor den wetgever oplevert, om in te grijpen in de burgerlijke verhoudingen.

Ik zal hier nu niet verder ingaan op staatsrechtelijke theorieën, wanneer de wetgever dan wel mag ingrijpen in de burgerlijke verhoudingen, maar wil ermede volstaan er op te wijzen, dat een rechtsgrond voor de groote aantasting van de persoonlijke vrijheid, die het verbindendverklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten oplevert, m.i. niet nawijsbaar is. Daarbij moet men er zich wel rekenschap van geven, dat de loonen en andere arbeidsvoorwaarden van een collectief arbeidscontract geenszins kunnen worden beschouwd als minimumloonen, minimumarbeidsvoorwaarden, in dezen zin opgevat, dat beneden die voorwaarden de arbeider geen menschaardig bestaan zou genieten of zoo men een andere uitdrukking wil, dat beneden die loonen en andere arbeidsvoorwaarden van een „sweating system” zou kunnen worden gesproken. Men moet derhalve bij een onderzoek naar den rechtsgrond voor een eventueel overheidsingrijpen een scherp onderscheid maken tusschen een minimumloonwet en een wet regelende de verbindendverklaring van gezamenlijke arbeidsovereenkomsten. Zulk een wet kan als

een loonwet worden gezien, is in zeker opzicht een loonwet; het is echter zonder twijfel geen minimumloonwet, neen het is een loonwet, die de loonen vaststelt op een hooger niveau dan het minimum. Dit inzicht komt trouwens ook tot uiting in de in vele opzichten zoo merkwaardige passage uit de Memorie van Toelichting, dat „hoe meer de collectieve overeenkomst werd dienstbaar gemaakt aan de verbetering der arbeidsvoorwaarden, des te grooter de verleiding voor de minder sociaal voelende patroons werd, om hunne ondernemingen staande te houden en uit te breiden door concurrentie van de arbeidsvoorwaarden.” Bij het verbindendverklaren grijpt de overheid in, niet om een einde te maken aan erkende misstanden op maatschappelijk gebied, maar om het loonpeil en de arbeidsvoorwaarden op een niveau te houden, dat menigmaal verre boven het minimum, hoe ruim dan ook opgevat, is gelegen.

Men wil het verbindendverklaren wel eens verdedigen als zou daardoor de eerste stap worden gezet op den weg van de door allen gewenschte decentralisatie van de sociale wetgeving. „Een stap” — aldus de Memorie van Toelichting — „wordt gezet in de richting om de vaststelling van voorschriften op het gebied der arbeidsbescherming, die op grond van den aard der daarbij betrokken belangen in een bedrijf algemeen behooren te gelden, zooveel mogelijk te doen geschieden door belanghebbenden in het bedrijf.” Decentralisatie van sociale wetgeving, beter nog verandering van systeem dier wetgeving, wordt wel door ieder denkend mensch gewenscht, die wel eens getracht heeft kennis te nemen van wat er nu eigenlijk staat in ons Werktijdenbesluit. Maar de decentralisatie, die hier wordt voorgestaan, brengt slechts tyrannie van bedrijfsgenoot over bedrijfsgenoot, verstarving of vertrusting onzer industrie. Daarbij moet men dan wel rekening houden met het feit, dat de S. D. A. P., welke die vertrusting als het ware op haar programma heeft staan, de verbindendverklaring als middel wil aangrijpen, omdat zij in een toenemende bedrijfsconcentratie een vereenvoudiging in het overnemen van het bedrijf door den Staat ziet.

Wil men inderdaad tot decentralisatie der sociale wetgeving komen, dan zou het mij het liefste zijn, indien men die wetten in dezen zin vervormde, dat — om met Leo XIII te spreken — de maatregelen van staatswege niet verder ingrijpen in de burgerlijke verhoudingen dan tot wegneming van het kwaad, tot verwijdering van het gevaar onontbeerlijk is. Maar ik vrees, dat dit practisch gesproken vooralsnog onmogelijk is, al vertrouw ik, dat het gezond verstand van dit richtsnoer op den duur wel bij ons volk zal doorbreken. Uitgaande derhalve van de gedachte, dat wij voorloopig nog wel wetten als de Arbeidswet 1919 zullen behouden, zoude ik de decentralisatie liever zoeken in een richting, welke naar mijne overtuiging met behoud van het rechtsgoed der individueele vrijheid zoude medewerken aan den socialen vrede. Men zoude naar mijne meening uitbreiding kunnen geven aan het beginsel, dat nu reeds neergelegd is in art. 28, zevende lid der Arbeidswet. Maar men zoude moediger dien weg op moeten gaan dan dit al te schuchter begint. Het accoord, op grond waarvan afwijking der wettelijke bepalingen kan worden toegestaan of wetskracht krijgende regelingen ter uitvoering der wettelijke voorschriften voor de bij het accoord betrokkenen kunnen worden uitgevaardigd, moet kunnen plaats vinden voor een groep van ondernemingen tusschen de organisaties van werkgevers en arbeiders en voor een bepaalde onderneming tusschen den werkgever en een behoorlijke vertegenwoordiging uit het personeel.

De verbindendverklaring van zulke regelingen uitsprekken tot de niet bij het accoord betrokkenen, is geen integreerend bestanddeel der decentralisatie. Integendeel, bij onze sociale wetten, welke een goede

decentralisatie inhouden, ontbreekt juist die verbindendverklaring. Men denke hier slechts aan de partieele decentralisatie bij de industrieele ongevallenwet en de volledige decentralisatie bij de Land- en Tuinbouwongevallenwet.

Zoo kom ik tot het slot van deze, naar ik vermeen, opbouwende critiek op het voorontwerp van wet tot het verbindendverklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten. Product van Duitschen bodem gaat het in tegen onzen volksaard, die den overheidsdwang slechts ongaarne draagt, wanneer deze niet absoluut noodzakelijk is.

P. W. J. H. CORT VAN DER LINDEN.

Den Haag, 22 September 1925.

BEDENKELIJKE PRINZIPIENREITEREI.

Wie in de Indische Buitengewesten eenige onderneming wil beginnen, staat overal voor de moeilijkheid, dat de bevolking er te schaarsch is om de vereischte arbeidskrachten te kunnen leveren. In dit opzicht is er tusschen Java en de andere eilanden van den Archipel een scherpe tegenstelling. Op Java heerscht overbevolking, op de andere eilanden bevolkingsschaarschte.

Op het hoofd-, hoewel lang niet het grootste, eiland van onze Oost zijn er werkkrachten te over. Elders zijn er daar werkkrachten tekort. Voor zoover dus arbeiders uit Java naar Sumatra of Borneo, om alleen te spreken van de eilanden, die thans voor exploitatie het meest in aanmerking komen, worden geworven, snijdt het mes van twee kanten. De ondernemers worden erdoor aan de noodige arbeidskrachten geholpen en een deel dergenen, die thuis geen werk meer kunnen vinden, krijgt op die wijze elders een middel van bestaan. Gezien uit het oogpunt van het bevolkingsvraagstuk heeft de verhuizing van op Java overtollige arbeidskrachten vooral dan een uitnemend kant, wanneer de Javaansche werkman, die naar Sumatra of Borneo trekt, er zich met zijn gezin vestigt of daar huwt en zich een gezin vormt.

Zoowel voor den betrokkene zelf en zijn gezin als voor het algemeen belang is dat zoeken van arbeid in de Buitengewesten in zijn gevolgen het voordeelgigst, wanneer het leidt tot blijvende vestiging daar, waar de bevolking te dun is in verhouding tot de werkgelegenheid en waar er dus ook voor de toekomst vooruitzicht is op werk en loon. Het ligt dan ook in de rede, dat men het vraagstuk der koeliewerving voor de Buitengewesten telkens in verband brengt met dat der kolonisatie. Waar deze is te bereiken, is zij — onder de zoo aanstonds te vermelden voorwaarden — een vrijwel onvermengd voordeel.

Intusschen kolonisatie kan men niet dwingen. De arbeider zelf, die naar elders trekt, omdat hij thuis geen loonend werk kan vinden, heeft daarbij het eerste en het hoogste woord mee te spreken. Bevalt het hem in zijn nieuwe omgeving niet, dan zal hij er niet blijven, maar als hij daartoe vrij is, na korteren of langeren tijd, naar zijn Javaanschen kampong terugkeeren. De Javaan nu, is zeer gehecht aan zijn geboortegrond. Wanneer hij zóó ver van zijn land is, dat hij niet het gevoel heeft, naar huis te kunnen terugkeeren, als zijn verlangen hem te sterk wordt, zal hij er zich slechts bij uitzondering blijvend willen vestigen. Vandaar dat de kolonisatie van Javaan het best slaagt of — misschien is het beter te zeggen: — de minste moeilijkheden oplevert, in de streken, die het dichtst bij het moedereiland zijn gelegen.

Bij elke kolonisatie is het begin steeds het moeilijkst, en dit geldt wel zeer in het bijzonder, wanneer men met proeven van kolonisatie van Javaan heeft te doen. Is er ergens in een der Buitengewesten reeds een eenigszins beteekenende Javaansche bevolking gevestigd, dan gevoelt de nieuweling er zich gemakkelijker en spoediger thuis en is de kans, dat zijn „Heimweh” hem te sterk zal worden, minder groot. Wie blijvende kolonisatie als algemeen resultaat van

het werven van koelies voor een der Buitengewesten verwacht, komt bedrogen uit.

Indien de emigratie in den regel spontaan geschiedde, zou het waarschijnlijk anders zijn, maar spontane verlaten van zijn land om elders werk te zoeken, komt bij den Javaan niet of slechts bij hooge uitzondering voor. Als arbeidskracht voor de Buitengewesten wordt hij *geworven*. Reeds dit enkele feit, maakt de voorwaarde, waarop ik zoo even doelde, toen ik sprak van het voordeel der kolonisatie, nog dringender. De arbeider, die niet spontaan zijn land verlaat, maar geworven wordt om een zekeren tijd elders dienst te doen, en die eenmaal zich daartoe verbonden hebbende, uiteraard verplicht is zijn verbintenis na te komen, heeft er recht op, dat de overheid waakt tegen misbruik bij de werving zelve en niet minder tegen slechte of ook maar minder goede behandeling, wanneer hij op de plaats zijner bestemming is aangekomen. Welnu, die plicht wordt door het Indische Gouvernement niet alleen in beginsel erkend, doch het heeft dezen door zijn koelie-ordonnanties en het toezicht op de uitvoering ervan door de arbeidsinspectie ook nagekomen.

De arbeider, die zich tot het verrichten van eenig werk heeft verbonden, heeft intusschen — al schijnt het tegenwoordig haast vermetel eraan te herinneren — niet alleen rechten, maar ook plichten, en wel in de eerste plaats den plicht den arbeid, waartoe hij zich verbond, gedurende den tijd waarvoor hij zich verbond, behoorlijk na te komen. Ook hiervoor zorgen de koelie-ordonnanties.

Het ware te wenschen, dat men de nakoming der contracten, welke de koelies sluiten, door bloot civielrechtelijke sancties voldoende kon verzekeren. Dit is echter niet het geval en het is niet te verwonderen, dat het er aldus mede is gesteld. Gezeten werklieden laten zich ook op Java niet aanwerven voor het verrichten van arbeid buiten hun land. De meeste contract-koelies zijn, wanneer zij aankomen, zoo al niet werkschuw, dan toch niet aan geregelden arbeid gewoon. Zij moeten daartoe worden opgevoed, en zij zouden voor een groot deel voor die opvoeding bedanken, indien zij niet verplicht waren er zich aan te onderwerpen. Weigeren zij om het hun opgedragen werk te verrichten, dan kunnen zij door de overheid wegens die weigering worden gestraft.

Ziedaar, zonder in bijzonderheden te treden, het karakter en het doel der zoo veel gesmade „poenale sanctie”. Deze is in verband met het beschavingspeil van de groote meerderheid der contract-koelies niet te missen. Haar werking is bovendien in hoofdzaak preventief. Moest er veel van worden gebruik gemaakt, dan zou zij haar doel missen, want de ondernemer, die zich de kosten getroost van arbeiders van buiten te doen aanwerven, is er niet mede gediend, wanneer deze, anders dan bij hooge uitzondering, in plaats van voor hem te werken, strafarbeid verrichten aan openbare wegen.

Het is mijn bedoeling niet, hier in een uitvoerige beschouwing te treden over de voor- en nadeelen der poenale sanctie op de naleving der arbeidscontracten van koelies in de Indische Buitengewesten. Daartoe is trouwens thans geen aanleiding. Aan het niet juist van diep economisch inzicht getuigend voornemen van den vorigen Landvoogd om de poenale sanctie zonder meer af te schaffen en aan die afschaffing bij den aanvang van 1926 een begin van uitvoering te geven, werd door den heer Fock geen gevolg gegeven, en zoowel de Volksraad als de Staten-Generaal hebben zich bij het behoud van dat middel tot verzekering van de naleving der koeliecontracten van de zijde der arbeiders aangesloten.

⁰ Intusschen hebben de beraadslagingen in Volksraad en Kamers ertoe aanleiding gegeven, dat besloten werd, zonder aan het behoud van de poenale sanctie te tornen, de koelie-ordonnanties elke 5 jaar te herzien. In verband daarmee werd voor het belangrijkste hier in aanmerking komende gewest, wat de

toepassing der strafrechtelijke sanctie betreft, namelijk voor de Oostkust van Sumatra, een commissie van deskundigen ingesteld, die tot taak kreeg, de arbeidstoestanden ter plaatse te bestudeeren en aan het Gouvernement van advies te dienen over wenschelijk voorkomende wijzigingen in de koelie-ordonnantie.

Het eerste deel van deze beslissing is niet geheel zonder bedenking. Opdat de buitengewesten in exploitatie komen, voor zoover dit niet reeds het geval is, en in dit opzicht is er nog heel wat te doen, hebben zij, die er hun kapitaal en hun energie wagen, zekerheid noodig, niet slechts voor het heden en de allernaaste toekomst doch voor een reeks van jaren, omtrent het zich kunnen verschaffen en behouden van de vereischte arbeidskrachten. Men is wel eens geneigd hierin alleen een ondernemersbelang te zien, doch een dergelijke beoordeeling van de zaak getuigt van kortzichtigheid. Ongetwijfeld heeft hij, die zijn kapitaal eenmaal in een Indische onderneming heeft gestoken, er belang bij, dat hij deze rendabel kan maken. Ondernemers werken evenmin als anderen pour le roi de Prusse of uit algemeenen menschemin. Zij die het anders voorstellen zijn of huichelaars of zij deugen niet als ondernemers, en men doet voorzichtig hun zijn geld niet toe te vertrouwen.

Maar dit is slechts één kant van de kwestie. Indien er geen ondernemers gevonden worden, die er hun kapitaal — natuurlijk met een redelijke kans op winst — aan wagen om de natuurlijke rijkdommen van den Indischen Archipel in exploitatie, d.w.z. tot waarde, te brengen, blijven deze braak liggen, en is het nadeel niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats voor dengene, die er anders goede zaken had kunnen maken, maar nog meer voor hen, die er anders werk hadden kunnen vinden, en wel het meest voor de verbruikers der producten, die hadden kunnen worden gewonnen en alsdan niet gewonnen worden. Ook hier is het voor den regeerder, die zijn roeping begrijpt, noodig, dat hij niet alleen de meest nabijliggende gevolgen van zijn handelen of nalaten ziet, doch niet minder de meer verwijderde en vaak veel gewichtiger consequenties ervan beseft.

Welnu, wanneer men aan hen, die erover denken hun kapitaal in Indië aan te leggen, niet de zekerheid geeft, dat zij ook in het vervolg rekenen kunnen op het vinden der noodige arbeidskrachten, zullen zij er licht toe komen, het in andere landen, waar de regeeringen wat meer getuigenis afleggen van economischen zin, te beleggen. Geschiedt dit, dan blijkt men zijn doel te hebben voorbijgeschoten en heeft men het kind met het badwater weggegooid.

Een zekerheid voor niet langer dan vijf jaar is geen zekerheid. Men had daarom heel wat verstandiger gedaan geen periodieke herziening der koelie-ordonnanties voor te schrijven, en, toen men toch eenmaal een permanente commissie instelde, die zich op de hoogte zou houden van de toestanden en het Gouvernement zou adviseeren omtrent wenschelijke of noodige veranderingen in de wettelijke regeling der koelie-overeenkomsten, de herziening ervan te doen afhangen van de adviezen, welke die commissie te dien aanzien geven zou. Wilde men zoo ver niet gaan, dan had men een langeren termijn voor de periodieke herziening moeten stellen dan men deed. Le mieux est souvent l'ennemi du bien.

Maar men heeft de vijfjaarlijksche herziening nu eenmaal aangenomen en men zal moeten afwachten in hoever men daarmee al dan niet juist heeft gezien en gehandeld. Men zou meenen, dat de in linkse richting georiënteerde leden van den Volksraad — gegeven het feit, dat zij van de afschaffing van de poenale sanctie vooreerst en in afzienbaren tijd hebben af te zien — overigens met de wijze, waarop gewaakt werd voor een geregeld toezicht op de werking der koelie-ordonnanties tevreden zouden zijn. Tot op zekere hoogte is dat ook het geval. Maar in den Volksraad werd van die zijde bezwaar gemaakt

tegen de samenstelling der commissie. Indien het een bezwaar had gegolden betreffende bepaalde daarin opgenomen personen, zou ik geen aanleiding hebben gehad erover te schrijven. Men deed echter meer of minder principieele bedenkingen hooren. De bewuste commissie werd samengesteld uit ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en van de Arbeidsinspectie en voorts uit vertegenwoordigers van de ter Oostkust van Sumatra werkende ondernemingen.

Hiertegen werd in den Volksraad een tweetal bezwaren geopperd. In de eerste plaats meende men, dat ook assistenten in de commissie behoorden zitting te hebben. Terecht werd deze eisch van regeeringswege afgewezen. De bedoeling bij de instelling der commissie was, dat er een permanent college van deskundigen zou zijn, waarin belanghebbenden zitting zouden hebben, en dat aan het Gouvernement of zijn organen hetzij op verzoek, hetzij uit eigen beweging, zou kunnen rapporteeren over wenschelijke of noodige wijzigingen in de vigeerende koelie-ordonnantie voor de Oostkust. Nu spreekt het wel vanzelf, dat een assistent niet bij voorbaat als deskundige in deze materie is te wraken, maar niet minder juist is het, dat aan een vertegenwoordiger van de assistenten-organisatie *als zoodanig* geen plaats mag worden ingeruimd. De aard van het college zou daardoor worden gewijzigd. Van een commissie, welke alleen over feitelijke toestanden onderzoekingen heeft te doen, voor zoover zij dit noodig acht of het haar wordt opgedragen, zou zij een sociaal-politiek orgaan van het Gouvernement worden. Hetgeen niet in de bedoeling lag.

Natuurlijk zal niemand aan den Volksraad het recht ontzeggen, hiertegen op te komen; maar dan hadden de leden, die er bezwaar tegen hadden, niet moeten aandringen op wijziging of aanvulling van de *samenstelling* der commissie doch zich moeten kanten tegen haar *aard* en *bedoeling*.

De zaak waarom het hier gaat, is niet alleen van belang voor koelietoestanden en koelie-ordonnantie; zij is van veel wijder beteekenis. Zowel in Indië als hier en elders wordt deskundigheid maar al te veel met politiek inzicht verward of althans vermengd. Dit kan niet zijn in het belang der zaken, waarover een commissie van deskundigen advies heeft uit te brengen. Zoodra men aan zulk een college een politieke tint geeft, wordt — dit leert de ervaring — de deskundigheid harer leden door hun politiek inzicht of hun politieke hartstocht overschaduwd.

De politiek dringt zich in onzen tijd al veel te veel binnen in dingen, waar zij niet thuis hoort. Er is voor een goede behandeling van zaken heel wat meer aanleiding haar in haar indringersneigingen te breiden dan haar daarin te steunen. Nu men ter zake van de koelie-ordonnantie ter Oostkust van Sumatra een permanente commissie instelde, die tot taak kreeg de Indische Regeering van de feitelijke toestanden, waarmede die ordonnantie heeft te maken, op de hoogte te houden, was het goed gezien de politiek er buiten te houden. Zij, die aandrongen op verandering te dezen aanzien, bewezen noch aan de koelies noch aan de organisaties noch aan het algemeen belang een dienst.

Dat werknemersorganisaties worden gekend in zaken, die de belangen harer eigen leden raken, wordt tegenwoordig wel algemeen als juist en noodzakelijk erkend. Daarbuiten hebben zij als zoodanig niet te treden. Niet alleen voor den schoenmaker is het geraten zich bij zijn leest te houden. In vakvereenigingskringen is de neiging om dezen goeden raad in den wind te slaan, al veel te sterk ontwikkeld. De Indische Regeering verdient een woord van waardeering, dat zij zich niet ertoe liet verleiden ter wille van het verkrijgen van een goedkoop populariteit, die voor de Indische samenleving op den duur ook in immaterieel opzicht wel eens ver van goedkoop zou kunnen worden, aan die averechtsche neiging voedsel te geven.

Het tweede bezwaar, dat in den Volksraad tegen

de samenstelling der commissie werd te berde gebracht, was principieel van heel wat meer waarde. Men drong erop aan, dat daarin ook de koelies zelf zouden zijn vertegenwoordigd. De Regeering zeide dit reeds toe ten aanzien van de Javaansche koelies. Niet ten onrechte vond een der Chineesche leden van den Volksraad daarin aanleiding, dit ook te vragen voor zijn landgenooten, die ter Oostkust werken. Gegeven het feit, dat er speciaal in de tabaksondernemingen een aantal Chineesche koelies werkzaam is, was dit verlangen een logisch gevolg van de toezegging van het Gouvernement op het stuk der vertegenwoordiging hunner Javaansche broeders.

Om misverstand te voorkomen, laat ik aan hetgeen ik tegen het denkbeeld van een *vertegenwoordiging* der koelies in de commissie aanvoer, de opmerking vooraf gaan, dat evenmin als een assistent *als deskundige* behoeft te zijn uitgesloten, dit het geval behoeft te wezen met een ontwikkeld Javaan of Chinees, die van de arbeidstoestanden ter Oostkust van Sumatra op de hoogte is. Kan men zulke personen ter plaatse vinden, dan verdient het ook m.i. aanbeveling hen in de commissie op te nemen. Het vertrouwen in de onpartijdigheid harer adviezen kan er door worden verhoogd. Doch dit raakt de zaak niet waarom het hier gaat.

In beginsel is er zeker alles voor te zeggen, dat in een commissie, welke over koelietoestanden heeft te rapporteeren, ook één of meer vertegenwoordigers dezer werknemers zitting hebben. Maar dit beginsel is alleen voor practische toepassing vatbaar, wanneer de omstandigheden zulk een vertegenwoordiging mogelijk maken. Dit nu, is in casu niet het geval. Zoolwel het beschavingspeil der koelies als het feit, dat velen hunner trekvogels zijn, die na afloop van hun contract maar hun land terugkeeren, sluit een werkelijke vertegenwoordiging dezer arbeiders in de beste commissie en in elk college uit.

Waarschijnlijk zal er wel hier en daar een enkeling zijn te vinden, die ver genoeg boven zijn medearbeiders uitsteekt om eenigszins onpartijdige adviezen over de zaak waarom het gaat te kunnen geven, maar het ligt voor de hand, dat dezulken, juist omdat zij op een hooger trap staan, niet het vertrouwen hunner lotgenooten zullen hebben, tenware zij zich als politieke leiders hebben opgeworpen, die misstanden zoeken en ze zoo noodig zichzelf en anderen sugereeren. Lieden van het laatste slag zijn in een commissie, welke deskundige en onpartijdige adviezen heeft uit te brengen, al heel slecht op hun plaats. En zij die niet het vertrouwen hunner makkers hebben, kunnen niet als hun vertegenwoordigers worden aangemerkt.

Tegen het opnemen van één of meer koelies in de commissie bestaat voorts nog een ander bezwaar. Werkt hij, die zijn medearbeiders heet te vertegenwoordigen, in een onderneming, waar de behandeling goed is, dan zal hij onwillekeurig, de toestanden, die hij bij ervaring kent, als algemeen heerschend aanmerken. Is hij daarentegen werkzaam op een land, waar enkele minder gewenschte toestanden heerschen, dan zal hij geneigd zijn, deze als algemeen aanwezig te zien. Het generaliseeren komt algemeen voor, maar hoe minder ontwikkeld men is, hoe meer gevaar men loopt, zich eraan over te geven. Een algemeen kijk op de zaken, die de commissie heeft te behandelen, kan ook de beste onder de koelies nauwelijks hebben. Waar dit zoo is, forceere men niet.

Natuurlijk zal de commissie hebben te rapporteeren ook als er op bepaalde landen toestanden voorkomen, die verbetering eischen. Daarom zal zij telkens, wanneer er aanleiding toe is, verschillende werklieden uit dergelijke landen moeten hooren, om van den feitelijken toestand op de hoogte te komen. De aanwezigheid van een koelie in haar midden zal haar daarbij weinig of niet kunnen helpen.

Voor een vertegenwoordiging van een bepaalde groep van personen is het een eerste vereischte, dat

deze ervoor rijp is, haar eigen vertegenwoordigers aan te wijzen. Met zulk een rijpheid te fingeren, komt men geen stap verder. Een der grootste gevaren, waaraan de Indische maatschappij blootstaat, is juist het opereeren met dergelijke ficties. Er zijn daarvan ook op een ander en meer algemeen gebied voorbeelden, die tot voorzichtigheid manen.

Het is altijd en overal een bedenkelijke zwakheid ter wille van het voorkomen of bezweren eener niet gefundeerde oppositie, toe te geven aan „Prinzipienreiterei”.

TREUB.

HET ONDERZOEK NAAR DEN BELASTINGDRUK OP DE INHEEMSCHE BEVOLKING VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

II.

De vorige maal werd er reeds de aandacht op gevestigd, dat in Nederlandsch-Indië de landrente onverbreekbaar is samengeweven met de inkomstenbelasting. Een eerste verband wordt gelegd door de omstandigheid, dat „inkomsten uit gronden, vallende onder de werking der landrente-ordonnantie”, van inkomstenbelasting zijn vrijgesteld. Verder bevat de inkomstenbelasting de bepaling, dat van grondinkomsten op de Buitengewesten niet geheven wordt volgens het algemeene progressieve tarief, doch volgens een uniform recht van 4 pCt. Deze bepaling geeft wel een groot verschil voor de belasting op de Buitengewesten, ten opzichte van die op Java en Madoera. Terwijl toch voor laatstgenoemde eilanden de heffing varieert van 5 tot 15 pCt. van de bruto-opbrengst en de gemiddelde heffing op 10 pCt. mag worden aangenomen, is die heffing op de Buitengewesten 4 pCt., of minder dan de helft. De tegenstelling tusschen bijv. den „fieren” Minangkabauer en den meer onderworpen Javaan is zodoende al heel schril. Deze tegenstelling spreekt uit een economisch oogpunt alweer des te sterker, wijl Java reeds alle kenteekenen van landhonger vertoont, terwijl op de Buitengewesten een uitgestrekt areaal zelfs nog steeds aan den meest uitmergelenden rooibouw wordt prijsgegeven. Bovendien is nog uit het beschikbare statistische materiaal te concludereen, dat met de heffing in de buitengewesten veelal beneden de voorgeschreven vier procent gebleven wordt.

Wat deze inkomstenbelasting verder betreft, dient vermeld, dat zij — behalve voor de grondinkomsten op de Buitengewesten — geheven wordt volgens een progressief tarief. Een bestaansminimum is daarbij aangenomen van *f* 120 's jaars. Van *f* 120 wordt *f* 1,20 geheven; verder vertoont de heffing een gelijkmatige progressie tot een maximum van 25 pCt. voor de gedeelten van het inkomen, boven *f* 180.000 's jaars. Het bovengenoemde heffingspercentage van 4 pCt. voor inkomsten uit grondbezit geldt voor inkomsten van anderen aard eerst bij inkomensdeelen van *f* 3600 tot *f* 5400 's jaars. Van deze inkomensbelasting worden tegenwoordig opcenten geheven van elken jaarlijkschen aanslag boven pl.m. *f* 11. Zij komt verder geheel overeen met die, van de andere bevolkingsgroepen geheven; zij onderscheidt zich daarvan echter in zooverre, dat de aanslag zelf voor de inheemschen met aanmerkelijk minder waarborgen van juistheid is omgeven. Daar verder het schatten van inkomens in de inheemsche wereld uitermate bezwarend is, terwijl bovendien het economische leven van die inheemschen in menig opzicht nog het karakter van een productenhuishouding draagt, kan men zich nopens de juiste werking van deze heffing geen al te groote illusien maken. Dit is dubbel te betreuren, wijl juist deze heffing een van de weinige is, welke gedurende de laatste jaren het economisch gebeuren althans heeft gevolgd en ten opzichte daarvan geen ongebreidelde drukverzwaring aanwijst. De inkomsten toch, uit de inkomstenbelasting van de inheemschen verkregen, hebben volgens de cijfers in de Koloniale Verslagen, bedragen:

Jaren	Totale aanslagen		Aanslagen, gemiddeld per hoofd	
	Java en Madoera	Buiten-gewesten	Java en Madoera	Buiten-gewesten
1920	f 3.066.328,—	f 6.789.323,—	f 4,05	f 4,29
1921	„ 3.649.223,—	„ 7.942.230,—	„ 4,24	„ 4,23
1922	„ 4.582.066,—	„ 9.061.518,—	„ 4,88	„ 4,49
1923	„ 3.865.033,—	„ 9.140.533,—	„ 4,11	„ 4,51

Deze cijfers wijzen tevens uit, hoe voor Java en Madoera de beteekenis van de inkomstenbelasting tegenover de landrente relatief gering is.

* * *

Van de verdere zg. directe landsbelastingen, dient als een der voornaamste het hoofdgeld te worden genoemd, welke heffing echter beter in verband met de desdiensten in beschouwing wordt genomen. Verder is van de zg. directe belastingen nog te wijzen op de personeele, welke sinds 1920 ook van de inheemsche bevolking wordt geheven en wel naar een zestal grondslagen, t.w. huurwaarde der woonhuizen, waarde van het meubilair, getal paarden, en getal en soort van rijwielen, rijtuigen, automobielen en autoletten. Voor de toepassing van deze bepalingen worden echter door het uitvoerende gezag minima van huurwaarde gesteld, waar beneden geen belasting wordt geheven, zoodat deze drukverzwaring in hoofdzaak de, naar inheemsche begrippen, meer gegoeden treft.

Van het jaar 1923 dateert verder de inlandsche verponding, welke slechts in enkele steden of stadsdeelen wordt geheven en wel naar een maatstaf van 7½ pCt. van de jaarlijksche huurwaarde, en welke heffing — hoewel haar opbrengst van geringe beteekenis is — bij voortdurend tot vele en luide klachten aanleiding heeft gegeven. Begrijpelijk is deze tegenstand wel, wijl het hier voornamelijk gaat om een heffing van de bevolking van eigen huizen en erven, welken men naar aanzien en ligging wel een zekere huurwaarde kan toekennen, doch waarvan ten sterkste moet worden betwijfeld, of bij overheersching van huur in stede van eigendom of bezit, de aangenomen huurwaarde wel verkregen zou kunnen worden.

* * *

Van de zg. indirecte heffingen zijn de invoerrechten de belangrijkste; de totale opbrengst van die rechten steeg van f 32.8 miljoen in 1919 tot f 59.3 miljoen in 1924, zonder dat de binnengevoerde hoeveelheid goederen een evenredige vermeerdering aanwees. Hier staat men voor de groote moeilijkheid, dat het uitermate bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk is om aan te geven, welk aandeel van deze heffing door de inheemsche bevolking wordt gedragen; tot een zekere evenredigheid in de drukverhouding als door bovengenoemde cijfers weergegeven, mag echter wel besloten worden, zoodat dus ook uit dezen hoofde tot een aanmerkelijke vermeerdering van druk gedurende de laatste jaren, moet worden geconcludeerd.

Hetzelfde geldt nopens de accijnzen, t.w. die op gedistilleerd, petroleum, enz. lucifers en tabak, waarvan de gezamenlijke opbrengst gestegen is van f 13.3 miljoen in 1919 tot f 24.9 miljoen in 1924. Van deze accijnzen moet men aannemen, dat de accijns op petroleum, enz. in 1924 f 16.5 miljoen opbrengende, grootendeels, en de accijns op lucifers ad f 7.8 miljoen in genoemd jaar, geheel, door de inheemsche bevolking wordt gedragen.

De overige Landsbelastingen, behalve dan het hoofdgeld, zoowel de zg. directe als de indirecte, kunnen in dit overzicht buiten beschouwing blijven. Slechts valt er op te wijzen, dat de belastingverzwaring over de geheele linie, zooals Nederlandsch-Indië die gedurende de laatste jaren heeft ondergaan, den stimulans tot afwenteling in hooge mate moet hebben geprikkeld. Dat die afwenteling voor een onevenredig gedeelte drukt op het economisch minst krachtige gedeelte der bevolking, spreekt dermate vanzelf, dat het overbodig is, daarover nog in uitvoerige beschouwingen te treden.

* * *

Tot de overige bronnen van inkomsten voor den Lande behooren mog die uit de monopolieën en bedrijven. Wat het opiummonopolie aangaat mag gelukkig aangenomen worden, dat de inheemsche bevolking slechts voor een klein gedeelte bij de inkomsten uit dat monopolie is betrokken. In verband met de krachtige gebruiksbeperking van de laatste jaren mag verder zeker worden geconcludeerd, dat iedere andere vorm van verkoop aan de inheemsche bevolking meer welvaart zou onttrekken dan de tegenwoordige. Het opiummonopolie heeft daarom voor deze beschouwingen als object van belastingheffing geen beteekenis.

Een nagenoeg analoge conclusie kan getrokken worden nopens den verkoop van het zout. Tenzij men wil aannemen, dat door den opzet en de uitvoering van het betreffende Staatsbedrijf de kostprijzen van dit artikel noodeloos zwaar omhoog zijn gedrukt, kan slechts een gedeelte van de inkomsten, met het zoutmonopolie verworven, als een belasting worden aangemerkt. Economisch spreekt echter in sterke mate de omstandigheid, dat door het monopolie aan aanmerkelijke gedeelten van de bevolking een gemakkelijk object van hoofd- of bijverdienste wordt onthouden.

Wat de pandhuizen betreft, staat men voor een zeer bijzonder geval. Bezwaarlijk kan worden aangenomen, dat de bevolking op andere wijze haar behoeften aan klein crediet goedkoop en zekerder zou kunnen voldoen, dan bij 's Lands pandhuisdienst. Anderzijds is er echter op te wijzen, dat de laatste tariefwijziging van korten tijd geleden tot niet anders is terug te voeren, dan tot de financieele eischen, welke men gemeend heeft zonder bezwaar aan den Pandhuisdienst te mogen stellen. Met het vorige, lagere tarief konden toch alle kosten van dien dienst volledig worden bestreden. Het monopolie brengt daarom in zeker opzicht een belasting in den waren zin des woords. Waar nu in vele gevallen het pandhuis voor de economisch zwaksten de eenige markt is voor de geldbehoeften aan productief crediet, heeft de laatste verhooging van de pandhuistarieven zeker een hoogst ongewenschte zijde.

Door de gouvernementbedrijven worden de inkomsten van de inheemsche bevolking op tweeërlei wijze beïnvloed. Voor zoover de deficitten van die bedrijven uit belastingpenningen moeten worden bestreden, werkt de invloed van die bedrijven in de hoogte der belastingen na. Als zoodanig is de drukverzwaring der laatste jaren zeker voor een aanmerkelijk gedeelte op de deficitten van sommige staatsbedrijven terug te voeren. Van meer directen invloed is verder de hoogte van de retributiën, waarbij de tarieven der Staatsspoor- en tramwegen wel het meest spreken. Beschouwt men de daarbij gevolgde tariefpolitiek, de verhooging van verschillende tarieven gedurende de laatste jaren, dan kan niet anders worden verklaard, dan dat die tariefpolitiek achter de economische conjunctuur is komen aanhinken. Zoodoende is het economische leven juist getroffen in tijden, dat de veerkracht het minste was, zonder dat van de tegenovergestelde werking in den tijd van het hooge prijsniveau, ook maar eenige blijvende werking ten goede is overgebleven. Verder wettigen de tegenwoordige bedrijfsresultaten voorshands allermint de verwachting, dat de tarieven een venderen val van dat prijsniveau zouden kunnen volgen, zonder hoogst ongewenschte financieele resultaten.

* * *

Bij de heffingen van de gewesten en gemeenten staat men voor een zoodanig samenstel van de meest uiteenlopende heffingsvormen, dat een schematisch overzicht daarvan niet mogelijk is. De in deze tot nu toe gevolgde methode bracht de grootst mogelijke verscheidenheid. Toen toch in het begin van deze eeuw overgegaan werd tot het in het leven roepen van die gewesten en gemeenten, is voor deze lokale ressorten

geen bepaald belastinggebied afgebakend. Men zondeerde voor de lokale ressorten een deel der algemeene middelen af, liet — onder madere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal — in de keuze der heffingen nagenoeg alle vrijheid en gaf verder aan die lokale ressorten een verderen toeslag uit 's Lands middelen en wel van dezelfde grootte, als zij door eigen middelen opbrachten. Toen nu, in verband met het ongunstige beloop van 's Lands financiën, deze laatste toeslag moest worden beperkt en ingekrompen, toonden de lokale financiën daarvan uiteraard den terugslag. Aan den financieelen nood van die ressorten werd ten deele tegemoet gekomen door meerdere belastingheffing, waarvan wederom een zeker gedeelte op de schouders der inheemschen is gelegd.

Men vindt bij die heffingen door de lokale ressorten de meest verschillende vormen, waarbij de zg. gemakkelijksbelastingen zeer geliefd zijn als peilers van het lokale welzijn. Van grooter belang en in haar nawerking minder onschuldig zijn echter andere heffingen, als straatbelastingen, met oppervlakte van woonerven als maatstaf, voertuigbelastingen e.d. De tot nu toe gevolgde methode om de lokale ressorten in deze zooveel mogelijk vrijheid te laten, bracht toch mede, dat men voor een zelfde object, waarvoor in vroegere jaren de enkele heffing reeds rijkelijk hoog werd geacht, thans zonder meer dubbel en driedubbel laat betalen, zonder zich er voldoende rekenschap van te geven, wat zoodanig dubbele of driedubbele heffing voor de eigenaren van dat object beteekent. Behalve dit bezwaar komt dan nog — vooral in grootere gemeenten — een zucht tot reglementeering van productie en van verkoop, tot het aan banden leggen van gewoonten en werkwijzen der inheemschen, zonder er rekening mede te houden, hoe heftig die reglementeering in dat primitieve gebeuren eigenlijk wel ingrijpt. Ook van deze „verdieping en verbreding” van de zorgen van de Overheid, krijgt de Javaan aanmerkelijk meer te dragen dan de bewoner van de Buitengewesten, al is zijn draagkracht in alle opzichten minder.

* * *

Zoals hiervoren reeds werd opgemerkt, wordt het hoofdgeld het beste in verband met de desadiensten in beschouwing genomen. Dat hoofdgeld toch, geldende voor Java en Madoera, is ontstaan uit de heerendiensten, waarvan in vroegere jaren de diensten voor de desa niet anders dan een onderdeel vormden. Terwijl nu voor Java en Madoera de heerendiensten voor het Gouvernement langs den weg van afkoop door het hoofdgeld zijn vervangen, zijn zij voor de Buitengewesten nog onverzwakt gehandhaafd.

De hoofdgeldregelingen voor Java en Madoera dateeren uit het begin van deze eeuw; hoofdgeldplichtig is hij, die heerendienstplichtig is, waarbij zich dan de uit een belastingoogpunt bijzondere eigenaardigheid voordoet, dat — aansluitende aan vroegere heerendienstregelingen — deze belastingplicht zeer uiteenlopend is geregeld. Bovendien is een groote vrijgevigheid betracht ten opzichte van hen, die men euphemistisch „hoofden” zou kunnen noemen en waardoor een aanmerkelijk gedeelte van de meest welgestelde groep van de bevolking van het hoofdgeld is vrijgesteld.

De hoofdgeld (heerendienst) regelingen kan men nu gevoegelijk tot twee hoofdgroepen terugbrengen en wel ten eerste die, waarbij alle werkbare mannen hoofdgeldplichtig zijn; in de tweede plaats die, waarbij de hoofdgeldplicht verbonden is aan het grondbezit. Een verder kenmerkend onderdeel der regeling is, dat voor elke residentie het per hoofdgeldplichtige op te brengen bedrag uiteenloopt, een aansluiting dus weer van de belastingheffing aan een algemeen welvaartspeil, welk welvaartspeil echter, evenmin als bij de landrente, gebaseerd is op een behoorlijk bewerkt statistisch materiaal. Verder is nog vrijheid gegeven

aan de desa tot repartitie, d.i. een regeling, waarbij de desa het in totaal door haar hoofdgeldplichtigen op te brengen bedrag, naar zelf te stellen regelen, over rijkere en armeren verdeelt. Bedenkt men nu, dat desadienstplicht en heerendienstplicht in hoofdzaak samenvallen, dan ziet men hier dus op Java voor een zeer belangrijk onderdeel van belastingdruk, nog typeerende overblijfselen van feodale regelingen. Vrijdom van belasting voor een bovendrijvende groep; verder in vele gevallen alle belasting gelegd op het grondbezit, slechts in enkele gevallen — bij bepaalde vormen van repartitie — rekening houdende met het individueele welvaartspeil.

De in deze thans nog bestaande toestand is ook van uit een historisch oogpunt bezien wel zeer kenmerkend. In zijn „Priangan” beschrijft toch De Haan, hoe reeds in de achttiende eeuw het grondbezit in menig opzicht zoodanig werd overbelast, dat men algemeen het verschijnsel kon waarnemen, dat de grondbezitter afstand deed van zijn grondbezit, om zich als „mompang” onder de jurisdictie van een ander hoofd te stellen, waar hij er op kon rekenen met graagte te worden ontvangen, om de plaats in te nemen van hen, wien de belastingen te zwaar waren geworden. Bij dat nieuwe hoofd kon dan op aanmerkelijk betere voorwaarden grond ter bebouwing worden verkregen. Ongeveer een eeuw later, in de jaren vóór 1900, toen het besef doordrong, dat de bestaande heerendienstregelingen, liever het spel met de heerendiensten, niet langer kon worden gehandhaafd, vernemen men van verschillende zijden, dat de lasten op het grondbezit gelegd zóo zwaar zijn geworden, dat herhaaldelijk deelgerechtigden in communale gemeenschappen hun aandeel daarin prijsgeven, om van de daaraan verbonden belastingplicht vrij te komen.

Thans ontwaart men nog steeds een zelfde overbelasting, doch typeerend is daartegenover hoe, zooals de volgende maal aan te geven, de desa zich, in sommige opzichten en nog op bescheiden schaal, vrij heeft weten te maken van star-bureaucratische regelingen, welke elke mogelijkheid van economischen en staatsrechtelijken groei miskennen.

WELLENSTEIN.

Weltevreden.

(Slot volgt).

DE SINAASAPPELENCULTUUR VAN SURINAME.

Nu dit onderwerp bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting over 1925 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de leden *Van Rappard* en *Deckers* ter sprake is gebracht, en het daardoor nog meer voor het voetlicht der algemeene belangstelling is getreden, mag daarover ook in dit tijdschrift met een enkel woord worden gehandeld.

Reeds gedurende enkele jaren is men in Suriname bezig, zich voor te bereiden op de cultuur en den export van sinaasappelen. De voor den Surinaamschen landbouw zoo zeer verdienstelijke Professor *Dr. G. Stahel* heeft ook hierin een werkzaam aandeel genomen, door het toepassen van selectie en het ter beschikking van belanghebbenden stellen van boomen van de beste soort. Nu deze zaak zoover is gekomen, dat een behoorlijk quantum van goede soort voor verscheeping beschikbaar is, moet hierop algemeen de aandacht worden gevestigd, wijl deze cultuur een middel biedt, om met geringe kosten en weinig risico aan een belangrijk deel der Surinaamsche bevolking een behoorlijke bron van inkomsten te verschaffen en aldus de welvaart in die streken te bevorderen. Toen in 1907 en 1908 bleek, dat deze vruchten ook zonder koelruimte met succes naar Europa konden worden verscheept, begon men de lekkerste soorten van de zeer uiteenloopende zaailings-typen en nieuwe variëteiten door occuleeren te vermenigvuldigen. De oorlog van 1914 bracht ook hierin stagnatie, totdat in 1922 het Landbouw-Proefstation te Paramaribo zich

met deze cultuur ging bemoeien. Uit een artikel van de hand van genoemden *Dr. Stahel* in „de Indische Mercur” van 9 Januari 1925 blijkt, dat thans in den omtrek van Paramaribo ongeveer 5000 vruchtdragende sinaasappelboomen staan, terwijl bij den Cultuurtuin aldaar 15.000 plantjes besteld zijn.

Om aan de concurrentie van Zuid-Afrikaansche sinaasappelen in Europa met goed gevolg weerstand te kunnen bieden, is het van het allergrootste belang, een geheel uniforme soort te kunnen leveren. De keuze daarvan moet uiteraard aan de deskundigen worden overgelaten. Een andere belangrijke kwestie is echter, ervoor te waken, dat alleen deze met zorg gekozen en gekweekte vrucht op de markt verschijnt en dat niet naast haar ook nog mindere kwaliteiten als Surinaamsche sinaasappelen in den handel worden gebracht en daardoor den naam der werkelijk goede soort zouden schaden. Vandaar dat het voorstel van den heer *Van Rappard*, een monopolie voor uitvoer in het leven te roepen, alle aandacht verdient en dat het te betreuren is, dat de Minister van Koloniën blijkens zijn antwoord voor dit monopolie weinig gevoelt. De bezwaren, door dezen bewindsman tegen het voorstel aangevoerd, zijn niet zeer overtuigend. Wanneer de Minister zegt, dat de handel eerst moet weten, op hoeveel productie hij kan rekenen, vergeet hij, dat de handel dit inderdaad vernemen kan, door zich tot het Surinaamsche Gouvernement om inlichtingen te wenden. Bovendien worden de leiding en voorlichting, welke de Minister den planters niet zou willen onthouden, hun nu reeds door meergenoemden Prof. *Stahel* in ruime mate geschonken. Het gaat er slechts om, dat men in Suriname ervoor kan instaan, dat alleen een beproefde soort wordt verscheept. Dan is spoedig genoeg een toenemende vraag verzekerd en zal ook de quaestie van het „pakhuis” moeten kunnen worden opgelost. Op haar plantage Navarro te Costa Rica heeft de United Fruit Company onmiddellijk na aankoop der plantage een pakhuis laten bouwen en van dat tijdstip af heeft de plantage, welke vroeger met verlies werkte, winst afgeworpen. De verpakking, welke in het pakhuis behoort te geschieden, is een belangrijke factor in dit bedrijf. Het percentage „rot” wordt daardoor aanmerkelijk verkleind. De kosten, welke aan de oprichting van een pakhuis zijn verbonden en waarvoor de Minister thans nog op grond van hem verstrekte deskundige inlichtingen terugschrikt, zouden bij toenemenden afzet zeker gedekt worden. In hoeverre daartoe nu reeds zou moeten worden overgegaan, valt moeilijk te beoordeelen. Maar wel staat vast, dat de quaestie van het monopolie van het uiterste gewicht in deze zaak is. Daarom kan daarop niet genoeg worden aangedrongen. De verantwoordelijkheid, welke de Regeering hierdoor zou aanvaarden, wil mij voorkomen, gemakkelijk te dragen te zijn. Enkele deskundigen zullen — voorloopig althans — voor de te verrichten keuring voldoende blijken. Ook thans reeds belasten zich daarmede Gouvernementsambtenaren. Eenig verschil in dit opzicht zou er dus niet ontstaan; alleen zou de zekerheid van een goed product op de Europeesche markt geboren zijn. Reeds nu is de naam van den Surinaamschen sinaasappel zoo gunstig, dat kooplieden Spaansche en andere sinaasappe-

len onder dien naam verhandelen, om hun waar aldus aantrekkelijker te maken. Laat men deze zaken toch van overheidswege eens van den ruimen kant bezien. Hier is nu inderdaad een middel, dat de welvaart direct kan bevorderen, een middel, dat Suriname zelf kan hanteeren en dat weinig of geen geld behoeft te kosten, daar door het heffen van een matige retributie per verscheepte vrucht de geringe kosten van controle kunnen worden goedge maakt en nog aarzelt men, tot het aanwenden van dit middel over te gaan. Als de Minister van Koloniën bij diezelfde begrootingsdebatten niet zoo uitdrukkelijk en herhaaldelijk verklaard had, alle medewerking aan het groot-kapitaal te willen verleenen, wanneer zich dat in Suriname mocht interesseeren, zou men haast geneigd zijn, aan algeheel gebrek aan belangstelling voor dit gebiedsdeel te denken. Van veel belang is het echter reeds, dat tegenover de zoo hoogst ongelukkige uitlating van Minister Colijn in „Eigen Haard” van 2 Augustus 1924 nu een even gezaghebbende verklaring van zijn ambgenoot van Koloniën kan worden gesteld. Dit verdient althans alle waardeering, maar laat men dan ook den kleinen landbouw niet verwaarloozen en dankbaar de gelegenheid aangrijpen, waarbij Suriname ook eens iets voor zichzelf kan doen.

Ten slotte mogen hieronder nog eenige cijfers en gegevens worden verstrekt, welke te vinden zijn in het onlangs verschenen verslag van de Vereeniging voor Handel en Nijverheid in Suriname over 1924. De productie bedroeg volgens officieele gegevens 1.137.232 stuks, waarvan ongeveer 250.000 in 1475 kisten naar Nederland werden verscheept in 5 verschepingen tusschen 12 Augustus en 31 December. Uit de statistieken valt af te leiden, dat Augustus-November het gunstige seizoen voor export is. De vraag naar plantenmateriaal blijft aanhouden, terwijl ook de Nederlandsche boeren in Suriname zich voor de cultuur beginnen te interesseeren. Uit de hieronder opgenomen statistiek blijkt tevens, hoe noodzakelijk de keuring is. In No. 494 van dit tijdschrift wordt onder de rubriek „Aanteekeningen” ten aanzien van den uitvoer van sinaasappelen uit Paramaribo vermeld, dat deze over het eerste kwartaal van 1925 682.253 KG. bedroeg tegen 27.529 KG. in het overeenkomstige tijdvak van 1924. Wel een bewijs, dat deze cultuur mogelijkheden bevat, welke niet mogen worden verwaarloosd. De inhoud van dit artikel moest uiteraard beknopt zijn, wijl niet kan worden ingegaan op alle details ten aanzien waarvan de rede van den heer *Van Rappard* in de Tweede Kamer belangrijke gegevens bevatte. De bedoeling was slechts, op het groote belang van deze cultuur te wijzen, te meer nu uit de behandeling van deze zaak in het Parlement bleek, dat dit belang in verantwoordelijke kringen nog niet voldoende wordt beseft.¹⁾

O. E. G. VAN LIMBURG STIRUM.

Bloemendaal.

¹⁾ In dit verband moge nog de aandacht worden gevestigd op het inmiddels verschenen bulletin No. 50 van Juli 1925, uitgegeven door het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Suriname, waarin Professor *Stahel* over dit onderwerp nog meer belangrijke beschouwingen houdt en waardevolle gegevens verstrekt. — v. L. S.

Zendingen van Parbo in 1924	Aantal kisten verzonden van Parbo	Aantal afgekeurde kisten in pCt.	Gemiddelde opbrengst per kist op veiling Amsterdam	Algemeene onkosten te Amsterdam	Zuivere winst na af trek pak- huiskosten à f 3,50 per kist	Groote Landbouw		Kleine Landbouw	
						Aantal kisten verzonden	Afgekeurd te Parbo. pCt.	Aantal kisten verzonden	Afgekeurd te Parbo. pCt.
12 Augustus	240	22	f 8,67	f 2,30	f 1,50	95	?	145	?
10 September	301	14	„ 10,51	„ 2,29	„ 3,60	200	17	101	14
8 October	10	—	„ 9,—	„ 1,30	„ 4,20	10	23	—	—
4 December	71	—	„ 4,08	„ 0,90	„ 0,32	5	7	66	8
31 „	853	—	„ 3,58	„ 0,88	„ 0,80	390	18	463	19
	1475					700		775	

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

NAAR DEN VIERDEN WINTER VAN WERKLOOSHEID.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

Het zou ongerijmd zijn te beweren, dat wij ook maar iets dichter bij een oplossing onzer industriële moeilijkheden zijn dan toen ik u de laatste maal schreef. Zelfs kan in één opzicht gezegd worden, dat wij eerder slechter af zijn, want de Eerste Minister heeft, door toe te geven in de kwestie van een tijdelijk subsidie aan den steenkolenmijnbouw, een precedent geschapen, hetgeen in een land, waar precedënten een veel grootere rol spelen dan zij logischerwijs behooren te doen, een kwestie is van verre strekking, want indien het wenschelijk wordt gevonden £1 à 2 miljoen per maand uit te geven, ten einde de nog grootere kosten van een industrieel strijd te vermijden, waarom wordt dan hetzelfde beginsel niet op de spoorwegen of op de scheepvaart, ja, op iedere industrie toegepast, waarin de arbeiders zoo sterk zijn georganiseerd, dat een staking, indien zij plaats vindt, het geheele land in sterke mate zal ontwrichten?

De eerste uitwerking van de overwinning der mijnwerkers, want zij hebben ongetwijfeld een groote overwinning behaald, is de vermindering in beteekenis van den politieken vleugel der arbeidersbeweging en een daarmee overeenkomstige machtsvermeerdering van den linkervleugel, de semi-communistische groep. Het is natuurlijk volmaakt ongerijmd, den Britschen arbeider eenig diepgaand geloof in de deugden van den Sovjet-regeringsvorm toe te schrijven. Hiervoor is hij veel te veel het product eener historische ontwikkeling. Wat waar is, is dat over den klassenstrijd hier te lande verdeling heerscht tusschen hen, die gelooven in industriële actie en de aanhangers van politieke actie. Het handjevol werkelijke communisten heeft geenerlei invloed, behalve in zooverre het kan werken met de grootere voordeelen van het industriële wapen, want opgemerkt dient te worden, dat door dit op te hemelen, in werkelijkheid de beteekenis vergroot wordt van dat deel van het apparaat, waarin de invloed der intellectuelen, die in de Labour Party meer en meer naar voren komen, nog zeer zwak is. Het Trade Union congres, waar de jongste strijd is uitgevochten, vertegenwoordigt de georganiseerde arbeiders en is niet het orgaan van hen, die om de een of andere reden de economische structuur van het land in socialistischen zin wenschen te veranderen. Indien de linkervleugel het Trade Union congres met de Labour Party in conflict kan brengen, kan zij den invloed der intellectuelen tot een minimum reduceeren en tegelijkertijd de Labour Party in haar geheel verzwakken, aangezien de financiën dezer partij in hoofdzaak afhangen van de contributies der vakverenigingen. Om deze reden valt de overwinning der mijnwerkers op de regeering zeer te betreuren. Zij heeft het prestige der directe actie verhoogd en het Trade Union congres aangemoedigd, zich om de linkerzijde te scharen, aangezien deze, alles bijeengenomen, op een aanzienlijke winst kan wijzen, die maar al te zeer contrasteert met de betrekkelijke werkloosheid van den politieken vleugel.

Het is natuurlijk volkomen waar, wat gematigde leden der arbeiderspartij zeggen, dat niet de linkervleugel onrust wekt, doch dat onrust, gevolg van den economischen toestand, een linkervleugel in het leven roept. Indien echter een dergelijke afdeeling eenmaal op vollen stoom is, zal het moeilijk zijn, zelfs bij verbetering van den industrieelen toestand, haar invloed ten goede aan te wenden, wegens het gevaar, dat ontvredenheid om haar zelfs wille zal worden geëxploiteerd. Intusschen is er bij den huidigen stand van zaken te veel werkelijke rechtvaardiging voor onrust, dan dat men zich het hoofd zou breken over hetgeen staat te gebeuren, wanneer — zoo ooit — de industriële toestand weder verbetert.

De kwestie, die de meeste aandacht schijnt te hebben getrokken is de geldpolitiek, een resultaat, dat grootendeels het werk is van den heer Keynes en, in wat geringeren omvang, van Sir Josiah Stamp. Het dispuut gaat thans niet meer over indexcijfers van groothandelsprijzen, doch draait om de interpretatie van de cijfers van de kosten van het levensonderhoud. Deze zijn, in goud uitgedrukt, naar wordt beweerd door de tegenstanders van den terugkeer naar het goud, met 10 pCt. verhoogd. De eenige wijze, hiervoor compensatie te vinden, zou een algemeene loonsverlaging met 10 pCt. zijn. Daar de Regeering deze niet aandurft en ook de Bank of England niet, worden wij gedreven tot maatregelen, als beperking van den kapitaaluitvoer en het leenen van „bad American balances” met het resultaat, dat wij zijn overgeleverd aan den geldprijs in de Vereenigde Staten en het punt nadert, waarop onze betalingsbalans permanent ongunstig zal zijn.

Keynes gaat ongetwijfeld nog verder en geeft te kennen, dat het niet slechts onmogelijk is de loonen te verlagen; alvorens de kosten van het levensonderhoud zijn gedaald, doch dat zulks ook ongewenscht is. Hij protesteert in „The Economic Consequences of Mr. Churchill” tegen een maatschappelijke opvatting, die de arbeidende klasse dergelijke offers zou opleggen en veroordeelt den gouden standaard als het geldstelsel van den „man at the top”, als integreerend bestanddeel van een geheel versleten economisch geloof. Het is derhalve niet moeilijk te begrijpen, waarom Keynes en zijn school zoo populair in arbeiderskringen zijn geworden; het valt echter wel moeilijk in te zien, hoe propaganda van dezen aard ons kan helpen. Keynes' praktische oplossing schijnt te zijn — aangezien wij het prijsniveau niet kunnen herstellen, dat ons tot concurrentie met het buitenland in staat zou stellen — de binnenlandsche hulpbronnen te ontwikkelen. Is dit inderdaad een oplossing, indien het werkelijk inkomen van het land wordt verminderd door het handhaven van loonen, die groote aantallen arbeiders permanent zonder werk laten?

Tegenstander van Keynes te zijn, sluit echter geenszins in ieder opzicht sympathie in met de politiek van de Bank of England. In het bijzonder wordt op het embargo op buitenlandsche leeningen critiek uitgeoefend. Zelfs moet eraan worden getwijfeld, of deze politiek het gehoopte succes heeft, aangezien van alle kanten wordt beweerd, dat in vrij aanzienlijken omvang beleggingen plaats vinden in Amerikaansche fondsen, grootendeels als gevolg, naar wordt gezegd, van de vrees, dat de Royal Commission on the Coal Industry het volgende voorjaar er niet in zal slagen een regeling tot stand te brengen en dat een hevige strijd slechts is uitgesteld.

Indien intusschen de inelasticiteit van de loonen als gegeven dient te worden aangenomen, zou het natuurlijk gewenscht zijn geweest, wanneer de Regeering — alvorens tot den gouden standaard terug te keeren — ernstig de mogelijkheid zou hebben overwogen, dit te doen op een pariteit van 10 pCt. beneden de oude. Het resultaat zou voor het oogenblik een vermindering onzer moeilijkheden zijn geweest, aangezien het geenerlei directe wijziging der loonen met zich zou hebben gebracht, zoolang de wereldprijzen niet veranderen, doch over langeren termijn bezien zou het het vraagstuk vrijwel gelaten hebben, zooals het was. Want gesteld, dat wij tot den papierenen standaard terugkeerden, waar zouden wij dan aan toe zijn? De wisselkoersen zouden zich, naar betoogd wordt, aan het Britsche prijsniveau aanpassen, zoodat, indien onze prijzen stegen, de koersen zouden dalen en de betrekkelijke attractie, in het koopen hier te lande gelegen, ongewijzigd zou blijven. Dit is waar, doch is geen oplossing van het vraagstuk; het zou ons slechts terugvoeren naar den toestand, waarin wij verkeerden, voor de gouden standaard in April jl. werd hersteld. Wij hadden toen een aanzienlijke werkloosheid

én hoewel kan worden betoogd, dat zelfs toen de wisselkoersen beïnvloed werden door de overschatting van het Pond, blijft het een feit, dat wij ten tijde, dat de Britsche prijzen en de wisselkoersen in evenwicht waren, ook ongeveer een miljoen werklozen hadden. Op zijn best genomen zou een terugkeer tot den papieren standaard ons dus niet veel kunnen helpen. Natuurlijk zou het verlaten van het goud om andere redenen fataal zijn, doch zelfs al beschouwen wij het alleen met het oog op de vermindering van sociale onrust, dan nog zouden wij er niet veel mede opschieten.

* * *

De laatste dagen is de geheele toekomst der industrie opnieuw naar voren gebracht, als gevolg van een verzoek aan den Eersten Minister van Sir G. B. Hunter, hoofd eener groote scheepsbouwmaatschappij, om een Royal Commission, ten einde een onderzoek in te stellen naar de geheele toekomst der industrie, welke dezen industrieel duisterder dan ooit te voren schijnt. De Regeering heeft dit verzoek afgewezen, overwegende, dat zoodanige commissie slechts zou kunnen ontdekken wat iedereen reeds lang weet. De discussie, die naar aanleiding van 'dit verzoek in de pers is ontstaan, heeft aangetoond, hoe weinig middelen de verschillende leiders, die om hun oordeel gevraagd zijn, in werkelijkheid aan de hand kunnen doen: in hoofdzaak wil men aansturen op bevordering van den imperialen handel, hetgeen niet noodzakelijk een groei van den Britschen handel in zijn geheel genomen met zich behoeft te brengen.

Hoewel het waar is, dat zulk een nieuwe commissie naar alle waarschijnlijkheid geen remedie voor onze huidige kwalen zou kunnen ontdekken, zou zij wellicht toch iets kunnen doen om de publieke opinie te beïnvloeden, die per saldo alles veel te zeer met één saus overgoten ziet. Niet alle Britsche bedrijven verkeeren in depressie en het zou goed zijn, indien dit feit op meer prominente wijze dan tot dusverre onder de aandacht van het publiek werd gebracht.

De uiteindelijke oorzaken van onzen huidige toestand zijn, alles bij elkaar genomen, niet zoo moeilijk te ontdekken; de zwaarigheid ligt slechts in het aanwijzen van de geneesmiddelen.

In de eerste plaats hebben de meesten hier te lande het oude voorschrift vergeten, dat men de toering naar de nering moet zetten. Krachtens de huidige sociale opvattingen worden de kwesties besproken op grond van hetgeen ethisch gewenscht is, in plaats van na te gaan, wat economisch mogelijk is. De klachten van de „unsheltered trades" pakken het vraagstuk slechts oppervlakkig aan, want de „sheltered trades" trachten het denkbeeld van een hooger levensstandaard door te zetten; slechts is het in hun geval gemakkelijker, langer voort te gaan zonder door economische moeilijkheden tot staan gebracht te worden. De waarheid is, dat met een bevolking, welke een miljoen groter is dan vóór den oorlog, niet allen er beter aan toe kunnen zijn, tenzij de productie meer dan evenredig stijgt, doch deze minder aangename waarheid wordt het groote publiek bijna nooit op eenvoudige en directe wijze voorgezet.

In de tweede plaats wordt niet genoeg aandacht gewijd aan het economische nationalisme in vreemde landen. Men zegt altijd, en in zeker opzicht terecht, dat het buitenland thans voor zichzelf meer vervaardigt dan vóór den oorlog. Dit is echter slechts een voortzetting van hetgeen jaren voor den oorlog reeds viel waar te nemen en desondanks zette de wereldhandel zich toen steeds meer uit. Hetgeen men zich niet altijd realiseert is, dat in de na-oorlogswereld de overmatige pogingen tot economische zelfgenoegzaamheid uitloopen op een verlies aan werkelijk inkomen, gevolg van het mindere rendement der voortbrengingsmoeite, waardoor de koopkracht van de wereld, in haar geheel genomen, daalt. Deze fundamentele waar-

heid uit de oude vrijhandelsschool wordt in de huidige discussie bijna geheel over het hoofd gezien, doch haar beteekenis springt in het oog. Bijna evenzeer springt in het oog, dat de ontdekking van de oorzaken onzer huidige moeilijkheden tezelfdertijd niet die van de middelen om hen te overwinnen met zich brengt.

T. E. GREGORY.

HET RAPPORT VAN DE VOLKENBONDS- DESKUNDIGEN OVER OOSTENRIJK.

II (Slot).

Dr. R. Kerschagl te Weenen schrijft ons:

Wellicht is het vierde hoofdstuk, dat „Onderzoek van eenige interne problemen" tot titel draagt, het meest interessant. De Oostenrijksche arbeider, wordt hierin opgemerkt, staat kwalitatief onder den Duitschen, doch boven dien uit de erfstaten, met uitzondering van Tsjechoslowakije. De arbeidsprestatie nadert thans reeds in vele takken van bedrijf de vóór-oorlogsprestatie, waarbij men weliswaar in aanmerking moet nemen, dat thans de arbeidstijd slechts acht uur, tegen tien vóór den oorlog bedraagt. De loonen staan beneden die in Duitschland en niet veel boven die in de andere erfstaten. Met betrekking tot den prijs van den arbeid verkeert Oostenrijk in ongeveer denzelfden toestand als zijn concurrenten. Zou de werkloosheid verder toenemen, dan zouden de werkloosheidssteuningen, de ongevallen-verzekering, enz. zeker een zeer ernstige en toenemende belasting beteekenen. Intusschen dient te worden bedacht, dat in de meeste Westelijke staten een analoge wetgeving de industriele productie minstens in denzelfden omvang belast. Ten aanzien van het personeel is Oostenrijk echter ongetwijfeld door zekere sociaal-politieke wetten met betrekking tot verlof, enz. in vele opzichten sterker belast dan het buitenland.

De belastingdruk bedraagt volgens een berekening der deskundigen rond 17,3 pCt. van het volksinkomen, tegen 16,9 pCt. vóór den oorlog. Dit percentage is, volgens het rapport, wanneer men den hoogen belastingdruk in de Westelijke staten in aanmerking neemt, niet ondragelijk te noemen. Wel is het veel hooger dan in de andere erfstaten. Zoo bedraagt de belasting per hoofd der bevolking in Oostenrijk 133 goudkronen, in Tsjechoslowakije slechts 115.

Ondanks het feit, dat de financiën der stad Weenen in evenwicht zijn, zou het toch voordeelig wzen, indien zekere belastingen, welke speciaal het vreemdelingenverkeer treffen, als kamerbelasting, gemakkelijksbelasting, zonder rekening te houden met een ev. aanvankelijke mindere opbrengst, verlaagd zouden worden. Bij de rijksbelastingen zou het wellicht zeer doelmatig zijn, indien men, evenals bij zekere gemeentebelastingen, van de belasting van de bruto-opbrengst systematisch tot een heffing van de netto-opbrengst overging.

Een uiterst moeilijk vraagstuk is dat van de huurdersbescherming. Een groot deel der bevolking woont bijna voor niets, waartegenover staat, dat zekere prestaties der huurders, die niet onder het verzamelbegrip „huur" vallen, als bv. bijdragen tot herstel van het huis, onder omstandigheden zeer aanzienlijk zijn. Te verwachten valt wel niet, meent het rapport, dat de huurdersbescherming onmiddellijk kan worden opgeheven, doch alleen reeds de aankondiging van het voornemen, tot normale toestanden op dit gebied terug te keeren, zou ongetwijfeld een heilzamen invloed op het hypothecaire credietwezen in Oostenrijk uitoefenen.

In ieder geval valt, alles bijeengenomen, te zeggen, dat weliswaar een verzwaring van den huidige fiscaal druk zeker niet aan te bevelen is, doch dat er bij den huidige omvang der lasten niet van kan worden gesproken, dat de bestaansmogelijkheid van Oostenrijk door fiscaal druk gevaar loopt.

Het laatste hoofdstuk van het eerste deel draagt

tot titel: „De economische toekomst van Oostenrijk”. De vraag naar de levensvatbaarheid van Oostenrijk wordt uitdrukkelijk bevestigend beantwoord. De voorwaarden hiertoe zijn, volgens het rapport, bv. eerder gunstiger dan in Zwitserland en Zwitserland is, gelijk bekend, niet slechts levensvatbaar, doch leeft in zeer aanzienlijken welstand. Verdere aanwending der waterkrachten is in Oostenrijk op analoge wijze als in Zwitserland doorvoerbaar. De stedelijke bevolking belooft in verhouding tot de landbouwende in Zwitserland een nog grooter percentage dan in Oostenrijk. De ondernemers hebben in Oostenrijk groote voorzichtigheid en een juiste technische vooruitziendheid getoond. De werknemers hebben hun arbeidsprestatie zienderoogen vermeerderd. De stabiliteit van het Oostenrijksche geldwezen is onvoorwaardelijk verzekerd. Om nu de levensvatbaarheid van Oostenrijk verder te verzekeren, is het volgende onvoorwaardelijk noodzakelijk: handhaving van een politiek van onvoorwaardelijke budgetair evenwicht, voortzetting der reeds begonnen actie tot verlaging der industriële productiekosten, onvoorwaardelijke handhaving der tot stabilisatie der munt gevoerde politiek. Een bijzondere verbetering van den economischen toestand van Oostenrijk zou verder kunnen worden bereikt, wanneer mog meer buitenlandse credieten binnenstroomden, die een langdurige belegging zoeken. Vóór alles is het verdwijnen van de slagboomen tusschen de verschillende erfstaten noodig, waardoor zeker de politieke zelfstandigheid dezer staten niet zou worden geraakt, doch dat allen staten en niet slechts Oostenrijk ten voordeel strekken moet. Ten slotte beveelt het rapport Oostenrijk nog aan, om evenals het als eerste de stabilisatie van het geldwezen, onbekommerd om de andere erfstaten, doorgevoerd heeft, ook als eerste alle belemmeringen van den vrijen handel te laten vervallen en op deze wijze met een goed voorbeeld en tot eigen voordeel de leiding te nemen.

Het tweede deel van het rapport der deskundigen bevat slechts statistisch materiaal, dat grotendeels reeds uit de maandverslagen van den Commissaris-Generaal, Dr. Zimmerman, en de maandelijksche publicaties van het Statistisch Bureau van den Volkenbond te Genève, bekend is. Wat er bijzonder belangrijk en interessant van is, is trouwens in het eerste deel van het verslag reeds in uittreksel weergegeven.

Het deskundigenrapport kan in het algemeen bijzonder optimistisch en gunstig voor Oostenrijk worden genoemd en heeft dan ook ongetwijfeld de Oostenrijksche Regeering bij haar onderhandelingen te Genève over de opheffing der contrôle, zeer belangrijke diensten bewezen. Tegen een scherpere critiek van de daarin neergelegde opvattingen en cijfers houdt het weliswaar niet in alle opzichten stand. Bijzonder sterk komt dit aan het licht in de uiteenzettingen over den belastingdruk en de z.g. sociale lasten. Hier treedt ook zeer duidelijk aan het licht, dat zekere gebreken hun oorzaak vinden in hetgeen zich reeds te Weenen bij de onderzoekingen der beide deskundigen heeft getoond, het feit nl., dat Prof. Rist alles van zijn sterk conservatief en zuiver economisch standpunt bekijkt, terwijl de heer Layton zeer ver links staande en sterk socialistisch getinte opvattingen huldigt. Derhalve ziet men in het bijzonder in de genoemde gedeelten, doch ook op andere pagina's van het rapport, vaak het verschijnsel, dat in de eerste zinnen de meening uitgesproken wordt, (naar het schijnt volgens Layton), dat, gegeven de sociale en sociaal-politieke eischen aan zekere toestanden niets mag worden veranderd, terwijl direct daarop (naar het schijnt volgens Rist) er de nadruk op wordt gelegd, dat deze toestanden voor het economisch leven wel niet volmaakt ondraaglijk, maar toch zeer te betreuren zijn en een zoo spoedig mogelijke opheffing zeer gewenscht is. Deze tegenstelling in

de fundamenteele opvattingen blijkt ook bijzonder in het gedeelte over de werklozenondersteuning, enz.

Onhoudbaar schijnen ook de opmerkingen over de handelsbalans van Oostenrijk, welke op zeer willekeurige cijfers berusten. Alle leidende statistische instanties in Oostenrijk, zoowel als van den Volkenbond doen reeds sedert jaren moeite, eenigszins onaanvechtbaar materiaal over deze kwestie te verkrijgen, doch hebben tot op heden nog geen positieve resultaten verkregen. Zelfs wanneer men de schattingen der beide deskundigen in dit opzicht ook maar eenigszins zou willen accepteren, blijft het nog zeer de vraag, of men de thans Oostenrijk uit zijn bezittingen aan buitenlandse effecten, vooral uit de erfstaten, toevloeiende dividenden en andere inkomsten op vier- of vijfhonderd millioen goudkronen per jaar mag ramen. Dit cijfer is ongetwijfeld zeer sterk overdreven.

Ten slotte heeft het ook bestrijding gevonden, dat het geheele rapport er ten slotte op uitloopt, dat door opheffing der het handelsverkeer tusschen de erfstaten der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie belemmerende maatregelen en door invoering van een zoo mogelijk volledig vrijhandelstelsel, de economische moeilijkheden van Oostenrijk zonder meer kunnen worden opgeheven. Het lijkt geen twijfel, en juist Oostenrijk bespeurt dit het meest, dat door opheffing of door verlaging der tolbarrières een zekere ontspanning der situatie zou kunnen worden geschapen. De moeilijkheden zijn echter nog in een reeks andere momenten gelegen, van welke slechts de relatieve overmaat van geestelijken tegenover handenarbeid, de te geringe efficiency van den Oostenrijkschen landbouw wegens sterk kapitaalgebrek en andere naar voren gebracht moeten worden, welke het deskundigenrapport eigenlijk slechts zeer aan de oppervlakte behandelt en die, ronduit gezegd, in de rapporten van Commissaris-Generaal Zimmerman veelal grondiger behandeld werden.

Hoe dit ook zij, het deskundigenrapport blijft een interessant document in een lange reeks van deskundigenrapporten over Oostenrijk, welke in 1918 met het bekende memorandum van Sir William Goode begonnen is en waarvan het huidige rapport het zesde of zevende is. Al kan men ook tegenover zijn optimisme wellicht het een en ander aanvoeren, toch laat zich niet ontkennen, dat het voor de Oostenrijksche onderhandelaren te Genève op het oogenblik, waarop deze de opheffing der, speciaal met het oog op de binnenlandsche politiek als zeer drukkend gevoelde contrôle, geëischt en in wezen ook doorgezet hebben, ongetwijfeld van aanzienlijke waarde is geweest.

Dr. R. KERSCHAGL.

AANTEKENINGEN.

De Indische hoogovenplannen; het verkooingsvraagstuk. — Bij de behandeling van de begroting van Gouvernementsbedrijven in den Volksraad op Woensdag 8 Juli heeft de Directeur van Gouvernementsbedrijven over de beproeving van de verkooingsbaarheid der Borneokolen het volgende medegedeeld: ¹⁾

Na de afhandeling in 1923 van het ontwerp voor het hoogoven-bedrijf in den Volksraad, is de heer Van der Waerden nog eenige maanden in Indië gebleven om zich in de eerste plaats persoonlijk op de hoogte te stellen van de proeven tot verkooing van verschillende Indische kolen in de cokesoveninstallatie te Sawah Loento. Hierbij kwam hij tot het resultaat, dat men sneller goedkooper en beter tot het doel zou kunnen geraken, indien de cokesproeven in een te Poeloe Laet op te richten proefoven zouden kunnen worden uitgevoerd om eerst bij eenig uitzicht op succes de meer kostbare en tijdroovende proeven in den grooteren cokesoven te Sawah Loento te herhalen. Tijdens zijn daarop gevolgd bezoek aan Poeloe Laet, heeft de heer Van der Waerden de zaak ter plaatse en persoonlijk overlegd met den bedrijfsleider aldaar, den hoofdgenieur

¹⁾ Hand. Volksraad, 1e gew. zitting 1925, p. 789/790.

Van Wijngaerden, aan wien, geheel in overeenstemming met den heer Van der Waerden, de leiding der cokesproeven zou worden opgedragen. Die opdracht is vervolgens ook in dien zin verleend, dat ingenieur Van Wijngaerden zich had te gedragen naar de aanwijzingen en inzichten van den heer Van der Waerden.

Het geheele cokesonderzoek op Poeloe Laoet is dus, zoowel wat het gevolgde systeem als wat de aanwijzing van het leidende personeel betreft, van den aanvang aan ingericht naar de persoonlijke inzichten en wenschen van den heer Van der Waerden. De mijnbouwdienst is bereid geweest zijn volle medewerking te verleenen tot het instellen van de cokesproeven, omdat ook de organen van dien dienst zeer wel de fundamentele beteekenis van die proeven, zoowel voor het slagen der hoogovenplannen als voor het belang der Poeloe Laoetmijnen inzagen. Ook door het departement werd de noodige medewerking tot het een, en ander dadelijk toegezegd en volledig verleend.

Door het uitblijven van gunstig resultaat rees blijkbaar twijfel bij ingenieur Van der Waerden of de proeven wel goed werden verricht en gaf hij aan het toenmaals met verlof in Europa vertoevende hoofd van den dienst van den mijnbouw, den ingenieur Hövig, zijn verlangen te kennen, dat te Stagen alsnog eenige door hem nader aangegeven controle-cokesproeven zouden worden genomen en dat ondertusschen kolenmonsters voor nader onderzoek naar Europa zouden worden gezonden, verzameld, verpakt en verscheept als door hem aangegeven. Ook aan dezen wensch is dezerzijds zonder voorbehoud gevolg gegeven. Het diensthoofd is ter beschikking gesteld en kort na zijn terugkomst in Indië naar Poeloe Laoet vertrokken, om zoo volledig mogelijk de verrichte proeven te controleren en aan de andere wenschen van ingenieur Van der Waerden uitvoering te doen geven.

Het resultaat van alle proeven hier te lande is een volledige mislukking geweest en ingenieur Hövig heeft in overeenstemming met de verantwoordelijke deskundigen van den geheelen mijnbouwdienst als zijn eindoordeel uitgesproken

„dat met de ons ter beschikking staande hulpmiddelen uit de Poeloe Laoetkolen en in het algemeen uit de eocene Borneokolen geen bruikbare hoogovencokes kan worden verkregen.”

Uit deze voorhistorie moge afdoende blijken, Mijnheer de Voorzitter, dat er geen grond aanwezig is voor de in het Anetabericht tot uiting komende ontevredenheid over de medewerking van den mijnbouwdienst. Integendeel kan verklaard worden, dat aan alle wenschen van den heer Van der Waerden steeds is tegemoet gekomen.

Omtrent de resultaten van de in Europa nader ingestelde cokesproeven met de onder toezicht van ingenieur Hövig verzonden kolenmonsters, bereikten de Regeering telegrafische berichten, respectievelijk van den 2den April en den 7den Mei jongstleden, waarin wel vermeld wordt, dat uit Soengoepp-stukstof goede cokes zou zijn verkregen, maar nog niet, dat hiernede het vraagstuk zou zijn opgelost, zooals het Anetabericht het wil doen voorkomen. Voorts is twee weken geleden nog een telegram ontvangen, dat door verschillende proeven de verkooftbaarheid der Soengoepp-kolen is aangetoond en dus de technische bezwaren tegen het hoogovenbedrijf zijn opgeheven. De Regeering wacht binnen enkele weken daaromtrent nadere berichten.

ONTVANGEN:

Nachschlagebuch der Nachschlagewerke für die Wirtschaftspraxis. Herausgegeben im Auftrage des Hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archivs von Dr. Paul Heile. Verlag Wirtschaftsdienst, G. m. b. H. Hamburg 36.

De voortdurend toenemende gecompliceerdheid der moderne maatschappij, de dientengevolge steeds moeilijker te overziene feiten en te beoordeelen vragen, doen, gelijk de samensteller van bovengenoemd werk terecht opmerkt, voor een ieder die in politiek of administratie, journalistiek of practijk van het bedrijfsleven, leidend werk heeft te verrichten, de behoefte aan „Nachschlagewerke” toenemen. Intusschen is op het gebied dezer werken langzamerhand een dergelijk aantal verschenen, dat men zonder gids tusschen al deze opgetaste kennis een goede kans loopt den weg kwijt te raken, in plaats van er in te slagen, de voor een bepaald doel meest bruikbare bron van inlichtingen te vinden.

Zoo'n gids wil nu Dr. Heile's „Nachschlagebuch der Nachschlagewerke für die Wirtschaftspraxis” zijn. Het geeft een overzicht van de eerbiedwaardige verzameling „Nachschlagewerke”, welke in het Hamburgische Welt-Wirtschafts-Archiv aanwezig is, in negen hoofdafdeelingen ge-

rangschikt. Eerst komt de algemeene en internationale afdeling, dan een rangschikking naar de landen der wereld, vervolgens een overzicht van de werken, die over talloze grondstoffen en eindproducten aanwezig zijn. Hierop volgen adres- en beurshandboeken voor afzonderlijke landen en branches, codes, maat-eenheden en omrekeningstabellen van alle soorten, woordenboeken, biografieën en ten slotte de rubriek „Bibliografie en pers”.

Het werk heeft twee bijlagen, die samen ongeveer de helft van zijn omvang beslaan. De eerste geeft een systematisch en alfabetisch overzicht van de eenige honderdtallen dagbladen en tijdschriften uit alle landen der wereld, welke geregeld bij het Welt-Wirtschafts-Archiv binnen loopen. Het overzicht over de buitenlandsche economische pers wordt hierdoor zeer vergemakkelijkt.

De tweede bijlage bevat een uitvoerige beschrijving van het Welt-Wirtschafts-Archiv, zijn ontstaan en organisatie. Een nuttig werk heeft Dr. Heile met de samenstelling van dit werk verricht, dat verder de verdienste heeft, ruim gedrukt en goedkoop te zijn. De prijs bedraagt nl. slechts Mk. 5.—.

Handboek voor de Scheepvaartbelangen in Nederland.

Rotterdam. E. de Bont & Zoon. 1925.

Van het in 1917 verschenen „Handboek” heeft thans een tweede, algeheel herziene en verbeterde Nederlandsch-Engelsche uitgave het licht gezien, samengesteld door den heer T. F. den Haak, Adj.-Bibliothecaris van het Scheepvaartkundig Instituut en Museum. De ruim 1000 pagina's welke het bevat, bevatten o.m. een Beschrijving der Haventoeengangen en Grootscheepvaartkanalen met opgaaf der haven- en kadegelden — Loodswezen — Betonning — Verlichting — Stormwaarschuwingsdienst — Reddingwezen — Quarantaine — Diverse wetten — Aanvaringsreglementen — Codes — Getijen (hoog- en laagwater) en getijseinen — Afstandstabel — Geregelde stoomvaartverbindingen met buitenlandse havens — Geregelde stoomvaartverbindingen in het binnenland — Beurt-, Rijn- en Scheldediensten — Beursconditiën — Sleepconditiën — Koopvaardijvloot van Nederland en Koloniën — Werven — Dokken — Draadloze telegrafie en stations over de geheele wereld — Lijst van stations, welke tijdseinen geven — Olie- en kolenbunkerstations ter wereld — Binnenvaartreglementen — Departementen — Veerdiensten — Zeevaart-, Machinisten- en Radioscholen — Normalisatie — Scheepsclassificatiebureaux — Rijksdiensten — Diplomatieke en Consulaire ambtenaren in Nederland en den vreemde — Aantal paardekrachten Motor- en Turbineschepen — Snelheid der schepen — Statistieken — Openingsstijden bruggen — In- en uitklaringen — Vereenigingen en Instellingen op Scheepvaartgebied, enz. enz. en tal van andere gegevens. Bovendien een uitgebreid Handelsregister (Adressenlijst van in Nederland en Koloniën gevestigde bedrijven bij de Scheepvaart betrokken).

Het werk zal, aldus de heer Muschart, Rijkshavenmeester te Rotterdam, in het voorwoord, waarmede hij deze nieuwe editie inleidt, door een ieder, die zich op het gebied van scheepvaart en daarbij betrokken ondernemingen beweegt, zeker een antwoord geven op vele vragen, die zich daarbij kunnen voordoen. „Van alle mogelijke onderwerpen, met betrekking tot de Buiten(zee)scheepvaart, de Binnenscheepvaart en de Visscherij vindt men in dit werk alles, wat men in practijk noodig heeft, uitvoerig behandeld.”

Denmark 1925. Published by the Danish Ministry for Foreign Affairs and the Danish Statistical Department. Copenhagen 1925. Dyva en Jeppesen's Bogtrykkeri.

Van het jaarboekje, ter voorlichting van het buitenland, dat Denemarken geregeld het licht doet zien, is thans de jaargang 1925 verschenen. Het bevat de bekende hoofdstukken, die in het algemeen over land en volk, administratie, onderwijs, economische organisatie enz. oriënteeren, terwijl de weg naar meer diepgaande litteratuur wordt gewezen aan hem, die hieraan behoefte mocht gevoelen.

Een register van Deensche exportfirma's en -artikelen, alsmede een index op den geheelen inhoud, besluiten het werkje.

Gedenkboek van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond (F.N.Z.), samengesteld ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Vereeniging op 20 October 1925.

Arresten over Handelsrecht en Burgerlijk Procesrecht, verzameld door Mr. H. R. Hoetink. Met een voorwoord van Prof. Mr. F. G. Scheltema. Haarlem; H. D. Tjeenk Willink & Zoon.

De Gemeente en de volkshuisvesting, door Ir. A. Keppler en F. M. Wibaut. No. 2 Bibliotheek voor Gemeentepolitiek. Amsterdam; N.V. „Ontwikkeling”.

Beschouwingen over de Waardeleer door S. de Wolff. Overdruk uit de Socialistische Gids Jaargang 1925. N.V. Ontwikkeling; Amsterdam.

Verslag over den Landbouw in Nederland over 1924. No. 3 van de Verslagen en Mededeelingen van de Directie van den Landbouw 1925; Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw. 's-Gravenhage 1925; Gebr. J. & H. van Langenhuisen.

Verslag van de Werkzaamheden over de jaren 1922, 1923 en 1924 van den Rijksvoorlichtingsdienst ten behoeve van den Vezelhandel en de Vezelnijverheid te Delft; Jaargang 1925, No. 1 van de Verslagen en Mededeelingen van de Afdeeling Handel en Nijverheid van het Departement van Arbeid, Handel en Nijverheid. 's-Gravenhage 1925; Algemeene Landsdrukkerij.

Critische beschouwingen in zake den aanleg van een verbeterden scheepvaartweg van Amsterdam naar den Boven-Rijn. Naar aanleiding van het verslag van de Staatscommissie ingesteld bij Koninklijk Besluit van 7 Januari 1921, No. 39, door Het Ingenieursbureau Dwars en Verhey te Amersfoort. Uitgegeven door de Kanaalvereniging „De Geldersche Vallei”; 1925.

De Konjunctuur door Mr. Dr. A. Spanjer. 's-Gravenhage; N.V. Boekhandel v/h W. P. van Stockum & Zoon.

Rapport in zake de industriële tarieven voor electriciteit, gas en water, uitgebracht aan het hoofdbestuur der Nederl. Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

MAANDCIJFERS.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	Augustus 1925		Augustus 1924	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders	48.729	f 2.380.060.000	57.416	f 2.081.587.000
waarvan door de H.-bank plaatselijk	36.329	„ 2.028.880.000	40.487	„ 1.815.976.000
Ter voldoening van Rijksbelast.	1.331	„ 15.476.000	7.410	„ 20.259.000

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Juli 1925		Juli 1924	
	In miljoenen	Aantal	In miljoenen	Aantal
<i>Giro's</i> (eenzijdige vermelding)				
Girobetalingen aan gemeentinstellingen	f 72,3	17.303	f 93,9	12.970
Girobetalingen aan particulieren	„ 21,9	67.018	„ 19,2	51.984
<i>Geldomzet.</i>				
Ontvangsten	„ 4,9	6.706	„ 5,3	8.656
Betalingen	„ 7,8	30.757	„ 6,9	29.261
Part.rekeninghouders	„ 18,4 ¹	24.834 ²	„ 19,3 ¹	22.518 ²
Waarvan rekeningh. welke gelden voor 1 jaar vast hebben gedeponeed	„ 9,4	2.659 ²	„ 6,6	2.297 ²

1) Gemiddeld saldo te goed. 2) Einde der maand.

RESUMÉ UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (VOLKENBOND).

		Maandgemiddelde			1925						
		1913	1923	1924	Dec.	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni
Productie van steenkool (1000 tons)	Engeland	24,336	23,369	22,646	22,341	22,914	21,456	22,849	20,415	20,735	17,864
	Ver. Staten	43,088	49,268	42,278	48,222	53,840	41,878	40,536	37,342	39,561	40,797
	Frankrijk ¹⁾	3,404	3,978	4,916	5,024	5,392	4,937	5,383	5,020	4,915	3,876 ¹²
	Duitsland ²⁾	15,842	5,185	9,902	11,233	11,929	10,535	11,412	10,362	10,437	9,890
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	630	620	590	584	551	618	579	584	518
	Ver. Staten	2,601	3,392	2,634	3,009	3,424	3,266	3,621	3,311	2,978	2,716
	Frankrijk ³⁾	434	442	638	665	669	637	689	686	706	703
	België	207	182	234	247	249	246	282	268	275	213
Schepen op stapel eind der maand (1000 tons) ⁴⁾	Engeland	1,957	1,395	1,297	1,297			1,165			1,094
	Ver. Staten	148	42	42	42			41			68
	Frankrijk	229	111	197	197			187			169
	Italië	125	120	155	155			164			213
	Duitsland	545	324	355	355			405			407
Import (voor binnenl. verbruik)	Engeland 1000 £ ⁵⁾	54,931	81,473	94,975	119,557	115,623	96,268	100,084	97,948	89,779	100,382
	Ver. Stat. 1000 \$	147,932	310,981	298,429	320,480	335,447	317,964	375,781	328,890	318,753	326000 ¹³
	Frankrijk 1000 Frs. ⁶⁾	701,778	2724,067	3344,381	4118,454	3172,571	3346,369	3306,700	3050,968	2968,672	2991,243
	Italië 1000 Lire ⁶⁾	303,803	1432,431	1615,599	2495,487	1827,726	2073,231	2586,968	2609,003	2442,720	2704,108
Export (binnenlandsche producten)	Engeland 1000 £ ⁵⁾	43,771	63,938	66,280	69,308	69,051	69,330	70,303	60,877	64,204	58,893
	Ver. Stat. 1000 \$	204,024	340,893	374,813	438,650	440,438	364,835	445,533	391,594	362,757	326000 ¹³
	Frankrijk 1000 Frs. ⁶⁾	573,351	2536,049	3454,511	4042,067	3562,615	3595,061	3762,244	3557,744	3640,187	3506,534
	Italië 1000 Lire ⁶⁾	209,303	923,802	1192,470	1774,960	1119,280	1403,194	1480,447	1343,176	1438,385	1661,466
Inklaringen (1000 tons)	Engeland (geladen) ⁹⁾	4,089	4,257	4,614	4,962	4,272	3,818	4,421	4,325	4,525	5,121
	Ver. Staten										
	(gel. en ballast) ..	4,440	5,527	5,677	5,157	4,456	4,527	5,227	5,434	5,490	—
	Frankrijk (geladen)	2,876	3,485	3,548	3,409	3,243	3,021	3,442	3,774	3,942	3,890
	Italië (gel. en ballast)	1,560	1,182	1,372	1,399 ¹⁰	1,461 ¹⁰	1,461 ¹⁰	1,461 ¹⁰	—	—	—
Wisselkoersen: (jaarl. of maand. gem.) ⁷⁾	New York op Londen	100	93.99	90.78	96.49	98.26	98.07	98.15	98.54	99.76	99.87
	New York op Parijs.	100	31.47	27.10	27.98	27.96	27.36	26.85	26.89	26.76	24.72
	New York op Berlijn	100	—	—	99.92	99.91	99.91	99.91	99.91	99.91	99.91
	New York op Rome ..	100	23.84	22.58	22.30	21.60	21.29	21.10	21.27	21.08	19.84

1) Inclusief bruinkool. Vanaf 1919 incl. Elzas-Lotharingen. Vanaf 1920 incl. Elzas-Lotharingen en het Saargebied. 2) Vanaf 1919 zonder Elzas-Lotharingen. Vanaf 1920 zonder Elzas-Lotharingen, het Saargebied en de Pfalz. Vanaf Juni 1922 zonder Poolsch Opper-Silezië. 3) Vanaf 1919 inclusief Elzas-Lotharingen. 4) Kwartaalcijfers volgens Lloyd's Register of Shipping. 5) Vermindering ten gevolge van de mijnwerkersstaking. 6) Sedert Januari 1922 nieuwe schatting op grond der gedeclareerde waarden. 7) Waarde der genoteerde geldsoorten in procenten der

pariteit. Jaarlijksch of maandelijksch gemiddelde. 8) Sedert Januari 1921 geschiedt de waardeering van den invoer volgens de opgaven van importeurs. Daarvoor was zij gebaseerd op officieele waarde-cijfers. 9) Vanaf 1 April 1923 met inbegrip van den handel van Groot-Brittannië en Noord-Ierland met den Ierschen vrijstaat en uitgezonderd den buitenlandschen handel van den Ierschen vrijstaat. 10) Maandelijksch gemiddelde op grond der kwartaalcijfers. 11) Reichsmark; 1 biljoen papiermark = 1 Reichsmark. 12) Zonder Saargebied. 13) Voorl. cijfer.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND AUGUSTUS 1925

(Ontleend aan de Statistiek van den In-, Uit- en Doorvoer).

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
I Levende dieren ..	K.G. 731.636	Gulden 346.590	K.G. 1.413.966	Gulden 969.098	K.G. —	Gulden —	K.G. 682.330	Gulden 622.508
II Voedingsmiddelen voormenschen- dier en dranken:								
a) onbewerkte en halfbewerkte ..	166.340.189	32.896.774	149.526.941	35.339.666	16.813.248	—	—	2.442.892
b) fabrikaten	82.821.309	14.352.437	97.344.636	42.657.192	—	—	14.523.327	28.304.755
III Onbewerkte en halfbew. stoffen:								
a) v. dierlijke herk.	10.162.868	8.363.640	5.332.973	3.041.754	4.829.895	5.321.886	—	—
b) „ plantaard. „	288.522.736	41.187.972	32.572.050	10.969.384	255.950.686	30.218.588	—	—
c) „ minerale „	1.341.389.295	28.041.705	1.712.855.137	1.909.759	628.534.158	18.943.946	—	—
IV Fabrikaten	409.034.940	66.518.568	1.820.530.033	252.436.864	226.981.907	14.081.704	—	—
V Gouden en zilveren munt en muntmat.	2.189	2.583.773	3.919	5.120.017	—	—	1.730	2.536.244
VI Andere goederen ..	1.994.684	533.238	14.799.751	19.405.504	—	—	12.805.067	18.872.266
Totaal	2.300.999.846	194.824.697	1.195.902.406	179.037.238	1.105.097.440	15.787.459	—	—
Zonder gouden en zilve- ren munt en munt- materiaal (groep V) ..	2.300.997.657	192.240.924	1.195.898.487	173.917.221	1.105.099.170	18.323.703	—	—

1) Hieronder zijn niet begrepen de bunkerkolen voor Ned. schepen. 2) Hieronder is niet begrepen de bunkerolie voor Ned. schepen

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van gouden en zilveren munt en muntmateriaal, in guldens.

Maanden	Invoer				Uitvoer ¹⁾			
	1922	1923	1924	1925	1922	1923	1924	1925
Januari	152.495.668	173.045.849	177.506.065	210.617.177	86.106.447	91.487.819	116.522.007	139.999.961
Februari	152.353.594	162.189.535	185.223.674	196.852.738	84.204.248	94.601.855	125.465.290	136.322.825
Maart	180.328.763	165.440.620	186.545.160	203.821.859	112.879.875	106.977.347	131.906.705	146.276.635
April	167.451.702	169.639.064	189.679.735	193.677.184	92.729.841	97.005.415	136.430.618	144.319.877
Mei	194.080.257	160.129.701	218.738.134	198.100.039	108.423.679	104.128.702	135.517.501	150.490.303
Juni	150.899.735	159.533.444	188.746.940	183.465.518	100.630.880	97.860.255	110.783.833	124.358.145
Juli	163.863.700	157.464.022	198.162.017	223.550.747	104.572.575	95.693.919	134.417.411	161.535.085
Augustus	178.807.927	150.975.066	174.016.738	192.240.924	99.442.892	107.933.082	137.772.584	173.917.221
Tot. Jan./Aug.	1.340.281.346	1.298.417.301	1.518.618.463	1.602.326.186	789.040.437	795.688.394	1.028.815.949	1.177.220.052
September	164.616.506	166.474.283	189.646.172		115.612.131	127.720.569	162.791.232	
October	186.643.442	192.923.258	218.062.389		112.003.008	125.848.400	173.486.508	
November	172.295.111	176.660.045	217.688.984		104.350.396	126.123.548	159.327.318	
December	163.762.355	174.750.818	219.516.025		100.225.239	127.839.691	136.235.459	
Totaal	2.027.598.760	2.009.225.705	2.363.532.033		1.221.231.211	1.303.220.602	1.660.656.466	

1) In den uitvoer zijn niet begrepen de bunkerkolen en de bunkerolie bestemd voor Nederlandsche schepen.

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUIN-
KOLEN- EN ZOUTMIJNEN.

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	1 Aug. 1925	1 Sept. 1925	1 Sept. 1924
Aant. arbeiders bovengronds.	8.295	8.239	8.076
„ „ ondergronds.	22.410	22.382	21.580
Totaal	30.705	30.621	29.656
	Juli 1925	Aug. 1925	Aug. 1924
Netto productie in tonnen van 1000 KG.	623.620	613.543	499.011
waarvan kolenslik	22.710	23.991	23.861
Aantal normale werkdagen:			
Staatsmijnen	26	24	25
Oranje-Nassau mijnen	24	25	22
Overige mijnen	27	25	24

II. Bruinkolenmijnen.
(Bruinkoolmijn Carisborg).

	1 Aug. 1925	1 Sept. 1925	1 Sept. 1924
Aantal arbeiders	159	154	185
	Juli 1925	Aug. 1925	Aug. 1924
Netto-productie in tonnen ..	17.438	15.535	16.922
Aantal normale werkdagen	27	25	25

III. Zoutmijnen.

(Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

	1 Aug. 1925	1 Sept. 1925	1 Sept. 1924
Aantal arbeiders	99	100	91
	Juli 1925	Aug. 1925	Aug. 1924
Afgeleverd:			
Geraff. zout	2.542	3.969	4.230
Industriezout	42	45	11
Afvalzout	142	35	40
Aantal normale werkdagen	27	23	27

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Juli 1925		Augustus 1925	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekenin- gen op ult ^o ..	110.175		110.852	
Ontv. stortingen ..	443.067	71.653.118	355.258	63.552.399
Uitbet. cheques ..	114.941	42.655.049	117.122	45.474.597
Bijschrijvingen ..	1.034.726	339.175.406	860.284	331.297.773
waarvan in giro		266.931.289		266.905.241
Afschrijvingen ..	647.511	308.785.167	574.949	314.458.282
waarvan in giro		266.931.289		266.905.241
Gezamenlijk te- goed op ult ^o ..		378.977.736		395.789.933
Belegd		63.394.535		63.811.496

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 4 15 Jan. '25)	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bk. (Bel. Binn. Eff. 4 15 Jan. '25)	N. Bk. v. Denem. 5 7 Sept. '25
(Vrsch. in R.C. 5 15 Jan. '25)	Zweedsche Rbk 4 21 Aug. '25
Javasche Bank ... 4 20 Oct. '24	Bank v. Noorw. 5 14 Sept. '25
Bank van Engeland 4 6 Aug. '25	Bk. v. Tsjecho-Duitsche Rijksbk. 9 26 Feb. '25
slowakijë. ... 7 25 Mrt. '25	
Bank v. Frankrijk 6 9 Juli '25	N. Bk. v. O'rijk. 9 3 Sept. '25
Belgische Nat. Bk. 5 22 Jan. '23	N. Bk. v. Hong. 9 28 Mei '25
Fed. Res. Bank N.Y. 3 26 Feb. '25	Bank v. Italië. 7 17 Juni '25
Bank van Spanje ... 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 5 1

OPEN MARKT.

	1925							1924	1923	1914
	26 Sept.	21-26 Sept.	14-19 Sept.	7-12 Sept.	22-27 Sept.	24-29 Sept.	20-24 Juli			
Amsterdam Partic. disc.	3 3/8	5 1/16-3/8	3 3/8-1/2	3 1/16-15/16	4 1/8-1/4	3 1/2-3/4	3 1/2-3/4	3 1/2-3/4	3 1/2-3/4	
Prolong.	2 3/4	2 1/2-3/4	2 1/2-3/4	3 1/2	3 1/4-4	3 1/2-3/4	3 1/2-3/4	2 1/4-3/4		
Londen Daggeld ..	2 1/2-3 1/2	2 1/2-3 1/2	2-3 1/2	2 1/8-3/4	2-3 1/2	2 1/2-3	1 3/4-2	2 1/4-3/4		
Partic. disc.	3 3/16	3 1/2	3 1/2-3/4	3 1/4-7/8	3 1/16-3/4	3-1/4	2 1/4-3/4			
Berlijn Daggeld ..	8-9	8-10	7-9 1/2	7-9						
Partic. disc.										
30-55 d. ...	7 1/4	7 1/4	7 1/8-1/4	7 1/8-3/8				2 1/8-1/2		
56-90 d. ...	7	7	7	7-1/4						
Waren-wissel.	8 3/4-9	8 1/2-9	8 1/4	8 5/8-9						
New York 1) Call money	5-1/4	4-6 1/4	3 1/2-5 1/4	4-5 1/4	2-1/4	5-3/4	1 3/4-2 1/2			
Partic. disc.	3 3/8	3 3/8	3 3/8	3 3/8-3/4						

1) Call money-koers v. 25 Sept. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijd.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York **)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
22 Sept. 1925	2.48 15/16	12.06 1/2	59.25	11.77 1/2	10.89	100 3/4
23 " 1925	2.48 15/16	12.06	59.25	11.79	10.89	100 3/4
24 " 1925	2.48 15/16	12.05 3/4	59.23	11.77 1/2	10.87 1/2	100 3/4
25 " 1925	2.48 3/4	12.05 1/2	59.21	11.78	10.86	100 3/4
26 " 1925	—	12.05 1/2	59.21 1/2	11.77 1/2	10.86 1/2	100 3/4
28 " 1925	2.46 11/16	12.04 1/2	59.20	11.76 1/2	10.86	100 3/4
Laagste d.w.1)	2.48 3/8	12.04 1/2	59.18	11.75	10.80	100 3/4
Hoogste d.w.1)	2.49	12.06 1/2	59.26	11.82	10.97	101
21 Sept. 1925	2.48 7/8	12.06 1/2	59.24	11.81 1/2	11.—	100 3/4
14 " 1925	2.48 3/4	12.05 3/4	59.21	11.69 1/2	10.97 1/2	100 3/4
Muntpariteit	2.48 3/4	12.10	59.26	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
22 Sept. 1925	48.07 1/2	35.07 1/2	7.37 1/2	1.22 1/2	10.13	35.80
23 " 1925	48.05	35.10	7.37	1.22 1/2	10.14	35.80
24 " 1925	48.05	35.10	7.37 1/2	1.22 1/2	10.16	35.81
25 " 1925	48.02 1/2	35.10	7.37 1/2	1.22 1/2	10.—	35.80
26 " 1925	48.05	35.07 1/2	7.37 1/2	1.22 1/2	—	—
28 " 1925	48.02 3/4	35.10	7.37 1/2	1.22 1/2	10.10	35.80
Laagste d.w.1)	47.98	35.—	7.35	1.17 1/2	9.95	35.72 1/2
Hoogste d.w.1)	48.07 1/2	35.15	7.40	1.27 1/2	10.18	36.—
21 Sept. 1925	48.05	35.07 1/2	7.38	1.22 1/2	10.24	35.92 1/2
14 " 1925	48.05	35.05	7.37	1.22 1/2	10.36	36.20
Muntpariteit	48.—	35.—	50.41	48.—	48.—	48.—

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
22 Sept. 1925	66.85	60.85	52.67 1/2	6.27	100 3/4	2.48 3/4
23 " 1925	66.90	60.20	51.40	6.27	100 3/8	2.48 3/4
24 " 1925	66.90	60.25	51.10	6.27 1/2	100 3/4	2.48 3/8
25 " 1925	66.82 1/2	59.90	49.85	6.27 1/2	100 3/4	2.48 3/8
26 " 1925	66.80	60.30	51.40	6.27 1/2	101	2.48 3/8
28 " 1925	66.80	59.95	49.75	6.27 1/2	100	2.48 3/8
Laagste d.w.1)	66.70	59.60	49.40	6.24	100 1/2	2.48 3/4
Hoogste d.w.1)	66.90	61.—	53.20	6.30	101 1/4	2.49
21 Sept. 1925	66.82 1/2	61.10	53.40	6.27	100 3/8	2.48 3/4
14 " 1925	66.70	61.—	51.60	6.26	100 3/4	2.48 3/8
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	105	2.48 3/4

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p.100 fr.)	Berlijn (\$ p.100 Mk.)	Amsterdam (\$ p.100 gld.)
22 Sept. 1925	4,84 1/2	4,73	23,80	40,18
23 " 1925	4,84 1/2	4,73	23,80	40,18
24 " 1925	4,84 1/2	4,73	23,80	40,19
25 " 1925	4,84 9/10	4,74	23,80	40,22
26 " 1925	4,84 1/2	4,74	23,80	40,21
28 " 1925	4,84 1/2	4,73	23,80	40,21
15 Sept. 1925	4,84 3/4	4,72	23,80	40,20
Muntpariteit ...	4,8667	19,30	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	12 Sept. 1925	19 Sept. 1925	21/26 Sept. '25 Laagste	26 Sept. '25 Hoogste
Alexandrië	Piast. p. £	97 15/32	97 15/32	97 9/8	97 9/16
*Bangkok	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 3/8	1/10 5/8
B. Aires 1)	d. p. \$	45 9/16	45 9/16	45 3/8	45 3/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 3/16	1/6 3/16	1/6 3/16	1/6 3/16
Constantin.	Piast. p. £	857 1/2	835	855	885
Hongkong	Sh. p. \$	2/5 1/16	2/4 3/8	2/4 3/8	2/6 3/8
Lissabon 1)	d. per Mil.	2 1/2	2 1/2	2 31/64	2 31/64
Mexico	d. per \$	26	26	25	27
Montevideo 1)	d. per \$	49 1/4	49 3/4	49	49 3/4
Montreal	\$ per £	4.84 3/4	4.85 5/8	4.84 5/8	4.84 7/8
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	6 23/32	6 9/16	6 3/8	6 31/32
Shanghai	Sh. p. tael	3/2 1/2	3/3 1/2	3/2 1/2	3/3 1/2
Singapore	id. p. \$	2/4 3/16	2/4 3/16	2/4 1/8	2/4 1/8
Valparaiso 2)	peso p. £	39.60 3/8	39.70	39.50	39.60
Yokohama	Sh. p. yen	1/8 11/32	1/8 1/8	1/8 3/16	1/8 3/32

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg. 3) Noteering van 18 September.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

Londen 1)	N.York 2)	Londen
21 Sept. 1925	33 1/8	72
22 " 1925	33 1/16	71 3/4
23 " 1925	33	71 1/2
24 " 1925	32 15/16	71 1/8
25 " 1925	32 15/16	71 1/8
26 " 1925	33 1/8	71 1/2
27 Sept. 1924	35	69 3/4
20 Juli 1914	24 15/16	54 1/8

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	21 September 1925	28 September 1925
Saldo bij Nederl. Bank	f —	f —
Saldo bij betaalmeesters	3.925.084,24	4.108.943,40
Saldo b. d. Bank v. Ned. Gemeenten	—	283.886,07
Voorschot op ult. Aug. 1925 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink.bel. en opcenten op Rijksink.bel.	43.262.061,46	43.262.061,46
Voorsch. aan de koloniën	21.483.356,68	22.425.930,25
Voorsch. a. h. buitenland	213.414.152,40	215.030.537,73
Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk.papier	2.000.000,—	—

Verplichtingen.

	19 September 1925	26 September 1925
Voorsch. door de Ned. Bank	f 10.390.655,23	f 11.496.214,62
Schatkistbilj. in omloop 1)	143.817.000,—	143.817.000,—
Schatkistprom. in omloop	109.930.000,—	109.930.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk.	—	—
Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaalmeesters in kas)	17.822.924,50	17.597.799,—
Door den Postch.- en Giro-dienst in 's Rijks Schat-kist gestort	47.929.818,55	42.294.719,46

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	19 September 1925	26 September 1925
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 11.291.000,—	f 14.038.000,—
Ind. Schatk.prom. in oml.	48.150.000,—	48.150.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	12.466.000,—	7.918.000,—
Muntbiljetten in omloop	34.996.000,—	34.890.000,—
Ten voordeele v. N.-I. ge-boekt beleggingsgeld v. h. N.-I. muntfonds	6.161.000,—	6.161.000,—
Totaal	f 113.064.000,—	f 111.157.000,—
In 's Lands kassen	40.851.000,—	—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 September 1925.

		Activa.		
Binnel. Wis- / Hfdbk. f	42.231.685,46			
sels, Prom., Bijbnk. "	14.477.539,57			
enz. in disc. Ag.sch. "	26.425.820,17	f	83.135.045,20	
Papier o. h. Buitenl. in disconto.....			—	
Idem eigen portef. f	243.322.981,—			
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. "			243.322.981,—	
Beleeningen				
incl. vrsch. Hfdbk. f	47.706.547,83			
in rek.-crt. Bijbnk. "	10.772.297,93			
op onderp. Ag.sch. "	69.141.350,97			
	f	127.620.196,73		
Op Effecten..... f	125.349.691,73			
Op Goederen en Spec. "	2.270.505,—		127.620.196,73	
Voorschotten a. h. Rijk			12.212.630,86	
Munten Muntmateriaal				
Munt, Goud	f 56.184.160,—			
Muntmat., Goud ..	362.170.816,—			
	f	418.354.976,—		
Munt, Zilver, enz. "	23.432.114,09			
Muntmat., Zilver ..				
Effecten			441.787.090,09	
Belegging Res.fonds. f	6.481.514,29			
id. van 1/6 v. h. kapit. "	3.998.950,69		10.480.464,98	
Gebouwen en Meub. der Bank			5.171.000,—	
Diverse rekeningen			38.370.838,97	
		f	962.100.247,83	
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		6.483.597,96		
Bijzondere reserve		12.000.000,—		
Bankbiljetten in omloop		878.563.575,—		
Bankassignatiën in omloop		1.200.639,81		
Rek.-Cour. f Het Rijk		—		
saldo's: Anderen "	33.601.640,88		33.601.640,88	
Diverse rekeningen			10.250.794,18	
		f	962.100.247,83	

Beschikbaar metaalsaldo f 258.557.448,49
 Op de basis van 1/6 metaaldekking.... " 75.884.277,35
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. 1.292.787.240,—
 Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
28 Sept. '25	418.355	23.432	878.564	34.802	258.557	48
21 " '25	418.356	23.196	870.153	37.969	259.370	49
14 " '25	418.354	22.923	881.906	36.544	257.031	48
7 " '25	416.917	22.672	893.027	25.567	255.314	48
1 " '25	414.417	23.002	899.192	27.224	251.580	47
24 Aug. '25	414.428	23.179	862.759	30.111	258.475	49
29 Sept. '24	529.090	11.290	971.711	23.706	340.712	54
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 ¹⁾	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse rekeningen ²⁾
28 Sept. 1925	83.135	—	127.620	243.323	38.371
21 " 1925	85.120	—	122.247	243.187	39.599
14 " 1925	90.027	—	124.302	243.026	39.866
7 " 1925	94.707	—	124.262	242.848	39.500
1 " 1925	90.486	—	148.198	243.104	39.212
24 Aug. 1925	90.088	—	116.228	242.972	37.645
29 Sept. 1924	135.868	—	194.041	40.297	98.815
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

¹⁾ Op de basis van 1/6 metaaldekking. ²⁾ Sluippost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
22 Aug. 1925..	1.004	1.545	803	986	300
15 " 1925...	1.004	1.610	806	986	382
8 " 1925...	1.013	1.605	544	997	297
1 " 1925..	1.014	1.692	477	1.015	300
25 Juli 1925..	1.024	1.448	737	1.012	298
23 Aug. 1924..	1.169	1.502	643	1.062	406
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluippost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
19 Sept. 1925	175.750		324.500	59.000	99.050
12 " 1925	176.250		325.000	61.500	98.950
5 " 1925	177.000		321.500	52.000	102.300
22 Aug. 1925	132.523	44.246	315.887	52.502	103.818
15 " 1925	132.315	44.270	319.326	44.351	104.607
8 " 1925	132.688	45.318	316.951	57.533	103.962
1 " 1925	132.714	45.171	311.267	61.186	104.112
20 Sept. 1924	157.846	62.018	265.580	114.313	144.479
22 " 1923	161.285	61.025	260.240	132.730	144.277
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
19 Sept. 1925		179.000		***	46
12 " 1925		178.500		***	46
5 " 1925		167.680		***	47
22 Aug. 1925	18.748	33.460	82.611	61.328	48
15 " 1925	18.248	34.174	78.970	57.145	49
8 " 1925	17.837	33.662	79.290	61.967	48
1 " 1925	17.906	31.499	78.693	60.527	48
20 Sept. 1924	37.923	21.508	80.032	29.258	58
22 " 1923	38.065	33.404	94.625	27.366	57
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

¹⁾ Sluippost activa. ²⁾ Basis 1/6 metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
23 Sept. 1925	160.660	142.911	291.731	56.250	240.566
16 " 1925	161.064	143.527	293.773	56.250	242.661
9 " 1925	161.378	144.196	295.402	56.250	244.379
2 " 1925	162.532	144.979	295.796	56.250	244.711
26 Aug. 1925	163.194	144.267	295.086	56.250	244.096
19 " 1925	164.033	144.184	297.272	56.250	246.370
24 Sept. 1924	128.425	123.909	285.592	27.000	241.185
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
23 Sept. '25	36.934	75.364	17.047	114.473	37.499	28 1/2
16 " '25	38.014	71.445	17.450	111.040	37.286	29
9 " '25	37.911	72.431	13.232	115.771	36.932	28 1/8
2 " '25	39.647	70.767	12.655	116.781	37.303	28 3/4
26 Aug. '25	35.414	70.114	21.813	104.218	38.677	30 1/2
19 " '25	33.989	71.323	16.535	110.236	39.599	31 1/4
24 Sept. '24	41.698	76.607	13.537	110.764	24.266	19,52
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/8

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits. ²⁾ Gouddekking.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen franca.

Data	Goud	Waarv. in het buitenl.	Zilver	Te goed in het buitenl.	Buit. gew. voorsch. afd. Staat	Schatkistbil-jetten ¹⁾	Wissels
24 Sept. '25	5.547	1.864	310	561	28.900	5.130	3.212
17 " '25	5.547	1.864	310	562	28.800	5.129	3.179
10 " '25	5.547	1.864	309	579	28.650	5.122	3.355
3 " '25	5.547	1.864	310	579	28.800	5.115	4.427
27 Aug. '25	5.547	1.864	311	579	27.750	5.099	3.494
25 Sept. '24	5.544	1.864	301	568	23.000	4.797	3.985
23 Juli '14	4.104	—	640	—	—	—	1.541

Data	Waarvan op het buitenl.	Uitge-stelde Wissels	Beleeningen	Circulatie	Rek. Courant Particulieren	Rek. Courant Staat
24 Sept. '25	14	6	2.841	45.557	2.144	33
17 " '25	19	6	2.864	45.613	2.117	12
10 " '25	20	6	2.899	45.686	2.167	20
3 " '25	17	6	2.815	45.445	2.573	12
27 Aug. '25	12	6	2.862	44.702	2.387	42
25 Sept. '24	17	9	2.759	40.339	1.727	15
23 Juli '14	8	—	769	5.912	943	401

¹⁾ In disc. genomen wegens voorsch. v. d. Staat a. buitenl. regeeringen.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit-entl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Ander wissels en cheques	Beleeningen
15 Sept. 1925	1.144,5	98,6	332,6	1.601,6	11,3
7 " 1925	1.144,0	98,6	351,8	1.700,5	14,1
31 Aug. 1925	1.138,4	93,0	357,5	1.765,0	33,0
22 " 1925	1.137,2	97,7	358,4	1.566,5	16,4
15 " 1925	1.114,6	97,7	357,7	1.617,9	20,3
7 " 1925	1.113,7	102,8	358,5	1.706,1	23,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa 2)	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva	Door Rijksb. geherd-disc.
15 Sept. 1925	202,1	612,9	2.413,3	814,6	466,1	469,4
7 " 1925	202,0	531,7	2.559,3	701,7	460,3	448,9
31 Aug. 1925	201,9	470,6	2.594,6	701,0	440,4	490,4
22 " 1925	201,9	683,2	2.292,3	976,8	490,4	489,3
15 " 1925	201,9	660,5	2.373,2	926,3	461,2	479,4
7 " 1925	201,7	618,1	2.472,7	810,4	516,9	463,3
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0	—

1) Onbelast 2) W.o. Rentenbankscheine 15,7 Sept., 31, 22, 15, 7 Aug., resp. 276,1; 193,9; 121,6; 327,1; 264,7; 215,5 mill.

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Metaal incl. buit-entl. sald.	Beleen. van tegoed in h. buitl.	Beleen. van promiss. provincien d.	Binnenlandsche wissels	Beleeningen	Voorschot aan den Staat	Circulatie	Rekg. Crt. Particulieren
24 Sept. '25	389	85	480	1.264	370	5.200	7.582	245
17 " '25	388	85	480	1.243	375	5.200	7.602	196
10 " '25	388	85	480	1.318	361	5.200	7.646	187
3 " '25	387	85	480	1.336	419	5.200	7.653	166
27 Aug. '25	386	85	480	1.336	316	5.200	7.616	174
20 " '25	385	85	480	1.317	274	5.200	7.596	159
25 Sept. '24	355	85	480	1.327	380	5.250	7.526	265

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
9 Sept. '25	2.770,7	1.495,5	110,2	639,2	214,1
2 " '25	2.776,7	1.484,8	121,2	576,9	213,2
26 Aug. '25	2.762,2	1.498,8	125,4	579,7	201,5
19 " '25	2.775,2	1.502,4	130,2	559,5	195,3
12 " '25	2.777,6	1.503,4	133,1	538,2	211,7
5 " '25	2.778,0	1.494,2	136,3	543,8	212,0
10 Sept. '24	3.084,9	2.072,5	86,9	261,2	92,5

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
9 Sept. '25	327,1	1.680,1	2.244,5	116,4	70,5	73,4
2 " '25	326,2	1.637,7	2.235,7	116,4	71,6	74,8
26 Aug. '25	332,2	1.615,9	2.236,5	116,3	71,6	75,0
19 " '25	323,3	1.616,2	2.237,2	116,3	72,0	75,4
12 " '25	328,6	1.617,7	2.236,2	115,8	72,0	75,5
5 " '25	333,5	1.605,6	2.266,0	115,7	71,7	75,3
10 Sept. '24	568,2	1.750,7	2.200,4	112,0	78,0	80,3

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
2 Spt. '25	727	13.475	5.443	1.635	18.098	5.199
26 Aug. '25	728	13.375	5.471	1.638	18.010	5.204
19 " '25	728	13.373	5.478	1.636	18.057	5.195
12 " '25	728	13.371	5.482	1.635	18.138	5.183
5 " '25	728	13.309	5.483	1.665	18.083	5.178
3 Spt. '24	747	12.437	5.134	1.604	17.130	4.565

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 28 September 1925.

Te Berlijn is gedurende de afgelopen berichtsweek de in het vorig overzicht vermelde rust in zaken blijven bestaan. De weigering van Krupp, deel uit te maken van de ontworpen Rijnsch-Westfaalsche ijzertrust, alsmede de ongunstige cijfers der Deutsche handelsbalans over Augustus, welke een passiefsaldo van 454 miljoen Mk. te zien gaven, kwamen in afbrokkelende koersen tot uiting. De successen van de buitenslands geëmitteerde leeningen van de Rentenbank en de stad Bremen konden hiertegen geen tegenwicht vormen.

Te Londen heeft de aankondiging van de uitgifte van £ 40.000.000 3½ pCt. Conversieleening tegen een minimum koers van 76¼ pCt. op de beleggingsmarkt eenige reactie veroorzaakt. Wat de aandelenmarkt betreft bleef de grootste belangstelling gereserveerd voor de rubberafdeling, waar de vaste stemming van het product en de hoogte der uitgekeerde dividenden aanleiding tot zeer omvangrijke kooporders hebben gegeven. Vooral sommige beleggingstrusts hebben in deze richting gedurende de achter ons liggende berichtsperiode geopereerd.

Te Parijs stond de markt enerzijds onder den invloed van geruchten omtrent de gedeeltelijke mislukking der emissie van de 4 pCt. goudleening. Hiertegenover stonden echter goede berichten omtrent Caillaux' onderhandelingen in de V.-S. De koers van het betaalmiddel was in verband hiermede vast en de beurs per saldo goed gestemd.

Te New York is een daling van beteekenis ingetreden, als gevolg van een meer sceptische beoordeeling van berichten uit landbouw en nijverheid, terwijl tevens de verwachtingen inzake de ontwikkeling der geldmarkt in de naaste toekomst tot eenige voorzichtigheid aanleiding hebben gegeven. Weliswaar hebben de bedragen, welke tot nu toe voor Deutsche rekening zijn opgenomen, voor Amerikaansche begrippen nog geen groote verhoudingen aangenomen, doch het vooruitzicht op verdere leeningen — wellicht ook van Fransche zijde — te zamen met de nadering der herfst-eischen, heeft hier en daar eenige aarzeling doen ontstaan, wat betreft het beschikbaar stellen van gelden voor de fondsenmarkt.

Ten onzent is de beleggingsmarkt voortdurend in vaste stemming geweest. De uitgifte van de 7 pCt. obligaties ten laste der Rentenbank-Kreditaanstalt heeft een zeer groot succes gehad, ondanks het feit, dat de leening niet in de officieele beursnotering zal worden opgenomen. Op den dag van de eerste omzetten in het fonds werd een notering bereikt, liggende ongeveer 3 pCt. boven den emissieprijs. Sindsdien is een lichte reactie ingetreden, doch van een daling van eenige beteekenis is geen sprake geweest. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 106, 106½; 4½ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 98½, 98½; 7 pCt. Ned.-Indië: 102½, 102½/16; 4½ pCt. Port. Tabak: 74½, 76, 77; 5 pCt. Mexico Goud 1899 £ 20—100: 41½, 42½/4; 8 pCt. Sao Paulo: 102½, 102¼, 102½/16.

Van de verschillende afdelingen op de aandelenmarkt heeft de rubberafdeling opnieuw de meeste aandacht getrokken. Wel viel er op sommige dagen een lichte achteruitgang van het koerspeil op te merken, in verband met een reactie in den rubberprijs te Londen, doch deze was van geringen omvang en tijdsduur. Vooral tegen het einde der berichtsperiode ontwikkelde zich groote belangstelling voor vrijwel alle soorten uit de desbetreffende afdeling. Ook hier, evenals te Londen, vielen omvangrijke beleggingsaankopen op te merken. De vraag naar prolongatiegeld tegen onderpand van rubberfondsen blijft gering. Ook is het opvallend, dat bij eenige reactie van de rubberprijzen het aanbod voornamelijk op te merken valt òf in fondsen met een zeer ruime markt, zooals Amsterdam Rubber, òf in kleinere waarden, welke in hoofdzaak door de speculatie worden opgenomen. Deli Batavia Rubber: 224, 228, 230½; Amsterdam Rubber: 329½, 324, 332½; Hessa Rubber: 413, 419, 409, 422; Indische Rubber: 324, 340, 352½; Ned.-Ind. Rubber en Koffie: 284½, 287, 296½; R'dam Tapanoel: 75, 77½, 77; Serbadjadi: 308½, 313½, 315½/2; Sumatra Caoutchouc: 278, 289, 275½; Tjiboeni Tjipong-pok: 176, 180½, 187½.

Bij rubberaandelen hebben zich in de achter ons liggende dagen ook theeaandelen aangesloten. Gedurende zeer langen tijd is deze afdeling ter beurze vrijwel verwaarloosd gebleven. De hogere prijzen in de theeveilingen te Londen besteed, te zamen met het vooruitzicht op een oogst, welke niet grooter zal zijn dan die van verleden jaar — getuige het besluit van de Indian Tea Association — hebben aanleiding tot eenigen kooplust gegeven, waar-in moest worden voorzien door een zeer nauwe markt,

vrijwel geheel ontbloeit van limites. Aan de vraag kon dan ook slechts voldaan worden door het peil sterk omhoog te schroeven. Toch viel er een bona fide ondergrond te erkennen; de reactie na de eerste aankopen toch is betrekkelijk gering gebleven, terwijl daarna ook weder een herstel is ingetreden. Amsterdam Thee: 86½, 88, 81½; Balapoelang: 235¼, 299, 298; Melangbong: 168, 185, 182; Rongga Landbouw Mij.: 260, 275¼, 281½; Sedep: 429, 430, 434.

Tabaksaandeelen waren eveneens vast gestemd, hoewel niet alle soorten hierin gelijkelijk hebben gedeeld. Het meest op den voorgrond stonden aandeelen Deli Batavia Tabak Mij., Senembah en certificaten „De Oostkust”, mede in verband met de rubberbelangen dezer ondernemingen. Arendsburg: 491, 485, 489; Besoeki Tabak: 299, 292; Deli Batavia: 387, 398, 405½; Deli Mij.: 416½, 413, 409½, 417; Senembah: 503, 495½, 505.

De *suikermarkt* is over het algemeen vrij ongeanimeerd geweest, met uitzondering van een enkelen dag, toen de Cubanoteeringen te New York een plotselinge en vrij groote verbetering aantoonden. Daarna is de lusteloosheid echter teruggekeerd. Ook het feit, dat de V.J.S.P. suiker uit oogst 1926 tot f 10 per picol heeft verkocht, heeft slechts voorbijgaand eenigen invloed uitgeoefend. Aandeelen Handelsvereniging „Amsterdam” echter hebben vrij veel weerstand geboden. Wel viel ook hier een koersteruggang op te merken, doch het laagste punt werd tegen het slot op tamelijk verren afstand gelaten. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 151, 154¼; 153; Handelsverg. „Amsterdam”: 552, 568, 560¼; Java Cultuur Mij.: 314¼, 322½, 320½; Ned.-Ind. Suiker-Unie: 209¼, 216½, 212¼; Poerworedjo: 106¼, 109½, 106¼; Tjepper: 595, 603, 578; Tjeweng Lestari: 201, 211, 207.

Petroleumaandeelen zijn zeer stil geweest en vrijwel zonder koersvariaties. De berichten uit de Vereenigde Staten hebben nog steeds gewag gemaakt van overproductie en van prijsverlagingen, zoowel van ruwe olie als van benzine. Toch is aan onze beurs geen daling van grooten omvang ingetreden. Aandeelen Koninklijke Petroleum hebben, als internationaal fonds, den steun van de overige buitenlandse beurzen ondervonden, hoewel ook in de internationale beurscentra de omzetten slechts gering zijn geweest. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 353, 356, 347; Geconsolideerde Holl. Petr. Cy.: 161½, 158¼, 160¼; Kon. Ned. Petr. Mij.: 378½, 373¼, 370%.

De *scheepvaartafdeeling* bleef vrijwel verwaarloosd, met uitzondering van een enkel fonds, zooals aandeelen Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Mij., waarvoor eenige belangstelling bestond. Holland Amerika Lijn: 63¼, 62½; Java China-Japan Lijn: 102¼; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 66½, 69½, 70¼; Ned. Scheepv. Unie: 147¼, 148; Stoomv. Mij. „Nederland”: 153½, 157¼, 156.

Binnenlandsche industriële aandeelen werden over het algemeen in geringe mate verhandeld. Alleen werd de aandacht weder sterk op Jurgenssoorten gevestigd door de verdere mededeelingen, welke omtrent de gestiee der maatschappij werden gepubliceerd. Na een aanvankelijke vrij scherpe daling viel opnieuw een opgaande beweging te constateeren. Ook kunstzijde aandeelen hebben omzetten van eenige beteekenis aangetoond, hoewel de koersschommelingen niet veel beteekenis hebben gehad. Centrale Suiker Mij.: 114½, 113%, 116¼, 114½; Hollandsche Kunstzijde Ind.: 166, 157¼, 162½, 159¼; Jurgens: 106¾, 116, 112, 115¼; Maekubee: 135, 131½, 130; Ned. Kunstzijdefabriek: 375, 368, 361¼; Philips Gloeilampenfabriek: 413¼, 407¾; Vereenigde Blikfabrieken: 105, 111, 115.

Bankaandeelen waren vast, zonder bijzondere gebeurtenissen. Amsterdamsche Bank: 150, 152½, 153½; Java'sche Bank: 310, 308; Koloniale Bank: 174¼, 177½, 176; Ned.-Ind. Handels Bank: 142¼, 141½, 142; Ned. Handel Mij.: 136½, 139¼, 137¾; R'damsche Bankvereniging: 71½, 71.

De *afdeeling voor mijnwaaarden* ontwikkelde tegen het slot eenige levendigheid, doordat toen groote aankopen voor Indische rekening zich in aandeelen Redjang Lebong concentreerden. Alg. Exploratie Mij.: 129, 126¼, 130; Redjang Lebong: 291½, 304¼, 315½; Singkep Tin Mij.: 210, 208, 211.

De *Amerikaansche markt* was kalm en de koersen reageerden eenigszins, in aansluiting aan Wallstreet. Anaconda Copper: 89½, 87¼, 88¾; Studebaker: 1460, 1435, 1420; United States Steel Corp.: 123, 122¼, 121¼; Erie: 82, 82½; Union Pacific Railr.: 145¾, 146¾, 146¼; Wabash Rv.: 44¾/10, 45¼, 43¾/10.

Prolongatie was vast, met een geringe neiging tot stijging en noteerde 2¼ na 2¼ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 29 September 1925.

Weder is een week voorbijgegaan met flauwe graanmarkten en voor sommige graansoorten was de prijsverlaging ook ditmaal weder zeer aanzienlijk. Voor tarwe is de omzet aan de meeste Europeesche markten in vergelijking met voorafgaande weken, toen voor Canadeesche soorten hier en daar nog vrij goede vraag bestond, verminderd. Aanvankelijk vormden de kleine verschepingen van de vorige week nog een tegenwicht tegen de wat flauwere stemming in Noord-Amerika en de prijsdalingen in Argentinië, doch later trad zoowel te Winnipeg als te Chicago eene aanzienlijke prijsdaling in, die den ondernemingslust ook in Engeland sterk deed verminderen. Wel was de Engelsche markt den laatsten tijd niet bepaald levendig geweest, doch voor Canadeesche tarwe bestond toch bij voortdurende belangstelling, speciaal op spoedige posities. De laatste dagen is echter ook daarvoor de kooplust sterk afgenomen, ondanks de beperkte voorraden aan buitenlandsche tarwe, waarover de Engelsche molens beschikken. Het aanbod van Europeesche tarwesoorten overtreft nog steeds de vraag. Uit Rusland werd in ruime mate tarwe verscheept, doch het is moeilijk om daarvoor in eenigszins voldoende mate koopers te vinden. Tot onderhandelingen komt het dan ook slechts in enkele gevallen en prijsverlagingen van beteekenis bleven uit. De kwaliteit der in West-Europa aankomende Russische tarwe loopt nogal uiteen en terwijl zij in sommige havens lang niet bevredigend was, wordt bij voorbeeld uit Antwerpen bericht, dat eenige daar aangekomen partijen van voldoende kwaliteit waren. Hierbij dient echter in aanmerking te worden genomen, dat waarschijnlijk ten gevolge van den regen latere verschepingen van minder goede kwaliteit zullen zijn en het is dan ook gedeeltelijk in verband hiermede, dat Russische tarwe slechts schoorvoetend wordt gekocht. Iets beter ging het met den verkoop van de goedkope Poolische en Deutsche tarwe, welke in Engeland vrij geregeld werd gekocht en waarin deze week ook zaken werden gedaan via de havens Antwerpen en Duinkerken met bestemming naar den Elzas en Noord-Frankrijk. Daarbij komen dan nog verkoopen naar de Noordsche landen en naar België en Nederland, doch deze zijn slechts van beperkten omvang. In Duitschland klaagt men bij voortdurende over de onbevredigende hoeveelheden, welke voor export kunnen worden geplaatst. Dat ondanks den grooten Franschen tarweoogst, die theoretisch te zamen met het Noord-Afrikaansche overschot voldoende is voor de geheele behoefte van het land, toch invoer van Deutsche en Poolische tarwe mogelijk is, hangt samen met het beperkte aanbod van de nieuwe Fransche tarwe. De kans bestaat echter, dat door den invoer dit aanbod zal toenemen. Canadeesche tarwe zal men bovendien in Frankrijk steeds noodig hebben en daarin komen dan ook van tijd tot tijd zaken tot stand. Duitschland, dat onlangs nog geregeld Canadeesche tarwe kocht, heeft dat deze week in veel geringere mate gedaan, toen de Noord-Amerikaansche markten eindelijk in sterkere mate den invloed der Europeesche marktpositie ondervonden. De tarwemarkt in Duitschland was spoedig ook voor buitenlandse soorten zeer flauw en uit de Deutsche tweedehand werd voortdurend aanzienlijk beneden het Canadeesche prijsniveau Canadeesche tarwe afgegeven. Nog steeds wordt in de Europeesche invoerlanden hoofdzakelijk tarwe gekocht ter dekking van directe behoefte en daar die ten gevolge van de eigen groote oogsten beperkt is, maken de kleine verschepingen en de kleine zeilende voorraad slechts weinig indruk, vooral toen in Argentinië en Noord-Amerika de markten deze week flauw waren en bovendien de wereldverschepingen het kleine cijfer der vorige week overtroffen door grootere verladingen van Noord-Amerika en Rusland. Van den Donau wordt nog steeds weinig tarwe verscheept ondanks de aanzienlijke uitvoeroverschotten in Zuid-Slavië, Hongarije en Roemenië. In Roemenië wacht men op de verlaging van het uitvoerrecht en in de andere landen kunnen de houders er nog niet toe besluiten tot de tegenwoordige prijzen, die zij te laag achten, hun tarwe aan de markt te brengen. De markt is daardoor in Hongarije en Zuid-Slavië zeer stil en het ziet er naar uit, dat binnenkort ook daar de prijzen op exportpariteit zullen komen. Tot de flauwe markt en de geringe vraag in Engeland hebben de groote aanvoeren aan de markten van Canada en de Vereenigde Staten medegewerkt. Vooral in Canada is het aanbod van tarwe zeer groot, maar ook in de Vereenigde Staten komt nu veel zomertarwe ter markt. Men is dan ook in de Vereenigde Staten blijkbaar tot de conclusie gekomen, dat de Amerikaansche tarwemarkt ook dit jaar niet zoo onafhankelijk van den uitvoer zal zijn als onlangs wel werd beweerd. Op 22 September zette zoowel te Chicago als te Winnipeg een prijsverlaging in die verder

de geheele week voortduurde en ten slotte werd de markt zoo flauw, dat het slot op 28 September te Chicago 16 à 17 en te Winnipeg 10 à 12 dollarcent per 60 lbs lager was dan een week tevoren. Wel een sterke ommekeer dus in de stemming van de Noord-Amerikaansche markten, waar tot nog toe de prijzen zich zoo goed hadden weten te handhaven.

In de Vereenigde Staten is de verlaging nog in de hand gewerkt door het voor den uitzaai der nieuwe winterarwe zeer gunstige weder. Nadat onlangs zeer over de droogte werd geklaagd is nu zelfs sprake van een grooteren uitzaai dan in het vorige jaar. Ook in Argentinië staat de oogst er zeer goed voor, en slechts uit Britsch-Indië wordt geklaagd over onvoldoende regenval. Het ziet er daar zelfs naar uit, dat van een uitvoeroverschot van betekenis geen sprake zal zijn. Aan de Argentijnsche termijnmarkt zijn de prijzen in den loop dezer week weder sterk gedaald. Op 26 September was de markt daar wat vaster, doch op den volgende markttag trad een verdere prijsdaling in, zoodat het slot op 28 September 50 à 60 centavos per 100 KG. lager was dan op den 21sten.

Zeer flauw was ook nu weder de markt voor rogge, waarvan het aanbod uit Rusland, Duitschland en Polen dringend blijft zonder vraag van eenige betekenis te ontmoeten. De prijzen hebben verdere verlaging ondergaan en ook de markt te Chicago deed daaraan sterk mede. Men schijnt nu vrijwel overal van meening te zijn, dat het zeer bezwaarlijk zal zijn, om voor de groote hoeveelheden rogge, die dit jaar beschikbaar zijn, plaatsing te vinden. De termijnmarkt te Chicago is in den loop der week ongeveer 9 dollarcent per 56 lbs. in prijs gedaald.

Op 25 September was eenig herstel ingetreden, doch reeds den volgenden dag ging de geheele verhooging weder verloren. Rogge blijkt, ondanks de voortdurende prijsverlagingen, nog niet te zijn aangekomen op het niveau, waarop zij als voedergraan een concurrent zou kunnen zijn van maïs en gerst. Enkele inkoop van buitenlandsche rogge worden uit Frankrijk gemeld, doch de Fransche Regeering schijnt het plan te hebben haar nog steeds geldend voorschift om rogge te verwerken in brood, op te heffen en dan zal de invoer van rogge in Frankrijk verder wel uitblijven.

Voor maïs is in den loop dezer week de prijsdaling in de Vereenigde Staten sterk voortgegaan, speciaal wat maïs van den ouden oogst betreft. De nieuwe Amerikaansche maïs ontwikkelt zich nog steeds naar wensch en vorstschade heeft niet plaats gevonden. Het gewas heeft nu een stadium bereikt, waarin daarvoor geen gevaar meer bestaat en daar de opbrengst zeer bevredigend belooft te worden, komt veel oude maïs ter markt, waarvoor geen voldoende vraag bestaat. Aanbiedingen van oude Noord-Amerikaansche maïs naar Europa werden dan ook dagelijks tot lagere prijs gedaan en naar Engeland en Nederland kwamen geleidelijk meer zaken tot stand, ook van den nieuwen oogst ter aflading in December en Januari. De premie van

oude Noord-Amerikaansche maïs boven nieuwe is bijna geheel verdwenen. Alle andere maïsoorten ondergingen sterk den invloed van dit Noord-Amerikaansche aanbod alsmede van een aanzienlijke toename der overschepingen uit Argentinië, welke echter nog werden overtroffen door de omvangrijke hoeveelheden, welke uit Zuid-Afrika werden afgeleverd. Zuid-Afrikaansche maïs wordt dan ook in spoedige posities dringend aangeboden. Bovendien was de Donau flauw en daar nog vrij veel Donau-maïs speciaal naar Nederland en België onderweg was, en daarvoor bij de teleurstellende vraag voor spoedige maïs onvoldoende kooplust bestond, werd ook deze telkens lager aangeboden. Het grootste gedeelte der week bestond echter voor deze maïs, ook tot den dalenden prijs, weinig belangstelling, tot eindelijk de allerlaatste dagen een flink gedeelte daarvan in Nederland plaatsing vond, waar voorloopig geen groote aanvoeren van Argentinië te wachten zijn. Bovendien handhaven de prijzen van Argentijnsche maïs zich op een vrij wat hooger niveau dan Donau-maïs, ofschoon ook de Argentijnsche termijnmarkten niet vast waren. Wel kwam in den loop der week de prijsdaling eerst tot staan, doch later was de markt weder flauwer en op 28 September sloot zij 30 à 40 centavos per 100 KG. lager dan op den 21sten.

Gerst geeft den laatsten tijd van een wat minder flauwe stemming blijk en terwijl aanvankelijk ook deze week zoowel Noord-Amerikaansche als Russische verder in prijs daalden, kwam daaraan de laatste dagen een einde. De termijnmarkt voor gerst te Winnipeg was wat vaster en ook Rusland verlaagde zijn prijzen niet verder. Het vertrouwen in de gerstprijzen is echter nog slechts ten deele teruggekeerd. In Engeland kocht men een aantal ladingen Russische gerst en ook in Duitschland en Nederland kwamen uit Rusland zaken tot stand en ofschoon overigens ook Amerikaansche gerst zelfs tot iets verhoogde prijzen wel werd gekocht, ging het hierbij voornamelijk om dekking van vroegere verkoopen. Het aanbod van gerst, zoowel uit Rusland als uit Amerika blijft overigens ruim en het is zeer de vraag, of de nu wat minder flauwe stemming zal kunnen blijven bestaan.

In halver zijn de zaken te steeds niet groot. België en Duitschland blijven wel eenige vraag toonen en uit Duitschland hoort men, dat waarschijnlijk binnenkort wat meer haver zal worden gekocht, doch aan de Engelsche markt toont men weinig kooplust en de zichtbare voorraad van haver in Noord-Amerika is zeer groot. De prijzen te Chicago en Winnipeg ondergingen in het begin der week een geleidelijke verlaging. Later trad eenige verbetering in, doch een uitbreiding der zaken naar Europa kan daaraan nauwelijks ten grondslag hebben gelegen.

SUKER.

Op de verschillende markten heerschte de afgelopen week een flauwe stemming.

In Amerika brokkelden prijzen dan ook gestadig af

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Sept.	Maïs Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Maïs Oct.	Lijnzaad Oct.
26 Spt. '25	139	78	36 1/8	12,20	8,75	20,30
19 „ '25	150 1/8	88 1/8	37 1/8	12,70	8,90	20,40
26 Spt. '24	134 3/4	110 1/2	48 1/2	14,95	10,55	22,30
26 Spt. '23	104 1/4	90 1/8	41 1/4	11,45	9,10	23,40
26 Spt. '22	106 1/8	63 1/8	41	11,65	8,05	19,15
20 Juli '14	82	56 1/8	36 1/4	9,40	5,38	13,70

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	28 Sept. 1925	21 Sept. 1925	29 Sept. 1924
Tarwe*	15,—	15,50	16,—
Rogge (No. 2 Western) ..	10,30	10,90	14,90
Maïs (La Plata)	211,—	214,—	234,—
Gerst (48 lb. malting) ...	187,—	184,—	292,—
Haver	10,50 ⁴⁾	10,40 ⁴⁾	13,25 ⁴⁾
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ..	13,75	14,—	15,10
Lijnzaad (La Plata) ...	444,—	449,—	483,—

¹⁾ per 100 KG. ²⁾ per 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.

⁴⁾ No. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴⁾ Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20/26 Sept. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	20/26 Sept. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	1925	1924
Tarwe	7.782	879.817	800.105	200	17.224	20.618	879.041	820.723
Rogge	908	192.156	335.000	100	300	3.775	192.456	338.775
Boekweit	—	17.154	13.889	—	—	528	17.154	14.417
Maïs	28.629	537.783	569.994	265	56.218	90.685	594.001	660.679
Gerst	4.304	155.761	218.053	—	6.604	30.060	162.365	248.113
Haver	6.805	167.629	125.983	—	252	661	167.881	126.644
Lijnzaad	5.918	164.476	179.929	—	45.894	54.769	210.370	234.698
Lijnkoek	1.000	146.302	154.872	—	—	700	146.302	155.572
Tarwemeel	1.306	93.401	170.640	728	14.937	19.139	108.338	189.779
Andere meelsoorten	358	5.000	5.499	—	—	—	5.000	5.499

behoudens één dag van herstel in het midden der week, toen Raffinadeurs hunne behoeften dekten met den aankoop van flinke kwantiteiten ruwsuiker en anderzijds de liquidaties op de termijnmarkt een einde namen. De noteringen te New York waren als volgt:

	Sp.	C.	Sept.	Dec.	Jan.	Mrt.
Slot voorafgaande week	4.18	2.36	2.41	2.40	2.40	2.40
Opening verslagweek	4.15	2.30	2.36	2.34	2.43	2.43
midden	4.15	2.40	2.34	2.38	2.47	2.47
Slot verslagweek	4.05	2.30	2.27	2.30	2.38	2.38

De ontvangsten in de Atl. havens der V. S. bedroegen deze week 82.000 tons, de versmeltingen 67.000 tons (tegen 63.000 tons in 1924) en de voorraden 158.000 tons.

Prompte Cubasuiker en October verscheping werd verhandeld tot prijzen van 2½ d.c. dalende tot 2,31 d.c. c. & fr. New York, terwijl ook Europa, ondanks de voor de deur staande Bietooft, eenige ladingen kocht op basis van den aantrekkelijken prijs van Sh. 11/3 dalende tot Sh. 11/- voor October/December verscheping cif U. K.

De Cuba-statistiek is als volgt:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 19 Sept.	22.340	36.144	18.113
Tot. 1 Dec.-19 Sept.	4.667.210	3.733.944	3.378.908
Aantal werkende fabrieken	2	—	—
Weekexport 19 Sept.	62.726	71.208	63.315
Totaal exp. 1 Jan.-19 Sept.	3.978.336	3.442.937	3.060.563
Totale voorraad op 19 Sept.	688.694	291.007	318.351

In Engeland was de markt deze week eveneens flauw gestemd en verlaagden raffinadeurs den prijs voor hun product in totaal met 9 d. voor alle soorten.

De Zichtbare Voorraden zijn volgens Czarnikow:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Aug.	102.000	277.000	395.000
Tjechoslowakije 1 Sept.	76.000	18.000	31.000
Frankrijk 1 Sept.	70.000	52.000	75.000
Nederland 1 Aug.	93.000	51.000	56.000
België 1 Sept.	35.000	14.000	24.000
Engeland 1 Sept.	321.000	215.000	340.000
Europa	697.000	627.000	921.000
V.S. Atlant. havens 23 Sept.	158.000	76.000	110.000
Cuba alle havens 19 Sept.	688.000	291.000	318.000
Totaal	1.543.000	994.000	1.349.000

Berichten uit Japan vermelden, dat de aanstaande oogst van Formosa door de Suiker Producenten Vereeniging aldaar wordt geraamd op 476.000 tons (Gouvernementsraming 478.000 tons) bij eene opbrengst van 459.000 tons van den laatsten oogst.

Op Java werd na geruimen tijd weer eens een kleine verkoop door de V.I.S.P. uit oogst 1926 tot stand gebracht en wel tot f 10 voor Superieur.

Herverkopen uit den ditjarigen oogst vonden plaats tot ongeveer f 9½ voor Superieur.

Hier te lande verkeerde de markt in sympathie met Amerika en Londen de afgelopen week in uiterst flauwe stemming.

September noteerde	f 17¼
October werd gedaan tot	„ 16¼
December noteerde	„ 16¼
Mei werd gedaan tot	„ 17,-

De berichten der afdoeningen in Amerika brachten op dit lage niveau weer meer kooplust teweeg, zoodat prijzen zich konden herstellen met f ½ tot f ¾. Op de verlaagde New York noteringen brokkelden de prijzen hier opnieuw af en sloot de markt flauw op:

f 17¼	voor September,
„ 16¾	„ October,
„ 16¼	„ December en
„ 17¼	„ Mei, alles geboden.

De omzet bedroeg deze week ongeveer 5000 tons.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen			New York 96° Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Sept./Oct.	Cuba's 96° c.t.f. September	
	kristalsuiker basis 99°	Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
28 Sept. '25	f 16 13/16	33/3	13 1/4	10/10 1/2	4,08
21 „ „ '25	„ 17 9/32	34/-	13 4/12	11/4 1/2	4,15
28 „ „ '24	„ 24 1/8	45/-	21/-	21/-	6,03
28 „ „ '23	„ 27 1/8	60/3	24/6	32/-	7,43
	ruwsuiker basis 88°				
4 Juli '14	f 11 13/32	18/-	—	—	3,26
	basis 99°				
	f 14 13/32				

1) Het verschil tusschen ruwsuiker 88° en krist.suik. 99° is aan te nemen op f 3 p. 100 Kg.

- KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 16 September 1925.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn gedurende de afgelopen week dagelijks gestegen, zoodat Mid. American spot gisteren 13.53 noteerde tegen 12.10 op 1 dezer. Deze stijging is voornamelijk een gevolg van de slechte weerberichten uit de katoendistricten en de operaties van het professional element. Aan deze stijging schijnt thans echter een einde te zijn gekomen, daar New York futures gisteren 53 tot 42 punten daalden en ook Liverpool vanmorgen 20 tot 23 punten lager opende. De verzending van den oogst vindt geregeld voortgang en de ontvangsten in de havens alsook de verschepingen zijn grooter dan verleden jaar.

Door de stijging van ruwe katoen zijn prijzen van Amerikaansche garens eveneens opgelopen. Naar Mule en Ringgarens in alle soorten bestaat een goede vraag, doch zaken zijn nog van weinig beteekenis. Posten van flinke hoeveelheden zijn nog zeldzaam en alleen met groote prijsconcessies mogelijk. Naar enkele bundelgarens bestaat weinig belangstelling, terwijl voor getwijnde garens, zoowel voor binnenlandsch gebruik als voor export, wat omgaat. Naar Egyptische soorten bestond tegen het einde van de vorige week een betere vraag en enkele flinke posten werden tegen lage prijzen afgesloten. De cijfers van de „Board of Trade” betreffende den export van katoenen garens over de maand Augustus, welke verleden Zaterdag gepubliceerd werden, geven een vermeerdering aan van meer dan 3 miljoen pond vergeleken met die van Augustus 1924 en van bijna 2½ miljoen pond vergeleken bij die van Augustus 1923. Voor Duitschland en Nederland waren 8.996.700 pond bestemd van het totaal van 15.037.900 pond.

Onder den invloed van de reactie in katoenprijzen, was de doekmarkt vast gestemd. Zoowel spinners als fabrikanten trachten op een nieuw prijsniveau te komen. Deze vastere stemming had als gevolg meer vraag, hoewel de geboekte orders nog gering zijn. Volgens onze meening laten de zaken, welke deze week tot stand kwamen vergeleken met katoenprijzen nog minder marge dan tot nu toe het geval was. Over het algemeen heeft men nog geen vertrouwen in deze hooge prijzen van het ruwe materiaal, welke aan invloed van speculanten worden toegeschreven. Wij zijn nog in een overgangperiode, waarin uitsluitend kleine postjes voor direct gebruik gekocht worden, hoewel wij wel gelooven, dat er enkelen zijn die deze week hun behoeften gedekt hebben. Alles wat wij kunnen zeggen is, dat de markt nog niet voldoende kracht heeft om een nieuwe prijsbasis te vestigen op één hoogte met de verhoogde katoenprijzen. Een langere periode van vaste prijzen is thans noodig om het vertrouwen van koopers te herwinnen.

Manchester, d.d. 23 September 1925.

In de Amerikaansche katoenmarkt is deze week weinig verandering gekomen. Fluctuaties hebben zich tusschen nauwere grenzen bewogen ondanks ongunstige privéberichten over den oogst. Verkoopen in Liverpool hebben de vorige week 48.000 balen bedragen, waaronder een flinke hoeveelheid Peruviaansche, Braziliaansche en Afrikaansche katoen. Operaties worden op het oogdenblik uitgesteld in verband met het Bureau-rapport, dat hedenmiddag na zaken-tijd gepubliceerd wordt. Egyptische katoen is ook vast. Verkoopen zijn wat van meer beteekenis geweest en de nieuwe oogst maakt goeden voortgang.

De vraag naar Amerikaansche garens blijft voortduren, en het schijnt wel, dat er goede zaken gedaan zijn. Grove nummers worden overvloedig aangeboden, zoodat verkoopen van eenige beteekenis uitsluitend met concessies gepaard gaan. In de medio nummers weft is de vraag beter dan voor twist en enkele spinners rapporteeren flinke verkoopen. Het schijnt wel, dat verschillende koopers besloten hebben hunne behoeften te dekken en daar de voorkeur aan hebben gegeven boven het afwachten van de publicatie van het Bureau-Rapport. Naar getwijnde garens bestaat met uitzondering voor Rusland weinig belangstelling. De Master's Federation gaf in haar vergadering van gisteren als haar meening te kennen, dat een vastere houding van de zijde van de spinners hun marges zou verbeteren. In Egyptische soorten worden goede zaken in ringboomen gedaan. Spinners rapporteeren over het algemeen een goede vraag naar cops, doch de geaccepteerde prijzen zijn gebaseerd op het niveau van nieuwe oogstkatoen. Ook in fijne doubling weft voor Poplins worden flinke zaken gerapporteerd, terwijl in bundelgarens iets gedaan is in fijn medio 70er tot 100. In getwijnde garens zijn slechts postjes van weinig beteekenis geboekt, hoewel er hier en daar enkele

flinke zaken voor export (merceriseeren) tot stand zijn gekomen.

Prijzen in de doekmarkt zijn zeer vast en oppervlakkig schijnt de toestand niet veel verbeterd te zijn. Hier en daar rapporteert men meer belangstelling, doch de vraag van het Oosten stelt over het algemeen teleur. Men begint thans over orders voor het Continent te spreken in kringen, die tot nu toe hiervoor geen belangstelling toonden. Er is beter nieuws over de monsoon in India en houders van voorraden daar geven er de voorkeur aan, deze op te ruimen in verband met de flauwere stemming in Europa. Dit heeft echter geen nieuwe indenting-zaken van beteekenis ten gevolge gehad en de verbetering in den algemeenen toestand blijkt alleen uit de betere positie van individueele fabrikanten, waaruit wel blijkt, dat men kalm met koopen doorgaat.

16 Sept. 23 Sept. Oost. koersen. 15 Sept. 22 Sept.
 Liverpoolnoteeringen. T.T. op Br. Indië 1/6 1/8 1/6 1/8
 F.G.F. Sakellaridis 28,70 28,80 T.T. op Hongkong 2/4 1/8 2/5 1/8
 G.F. No. 1 Omra 10,00 10,15 T.T. op Shanghai 3/2 1/8 3/2 1/8

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	25 Sept. 1925	18 Sept. 1925	11 Sept. 1925	26 Sept. 1924	25 Sept. 1923
New York voor Middling ...	23,90 c	24,54 c	23,95 c	26,10 c	29,10 c
New Orleans voor Middling	23,20 c	23,86 c	23,22 c	24,80 c	28,50 c
Liverpool voor Middling ...	12,91 d	13,57 d	13,01 d	14,09 d	17,21d*)

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '25 tot 18 Sept. '25	Overeenkomstige periode	
		1924	1923
Ontvangsten Gulf-Havens.	1164	888,5	874
Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	170	210	184
" "t Vasteland etc.	506	369	394
" " Japan	38	31	18

Voorraden.
(In duizendtallen balen).

	18 Sept. '25	Overeenkomstig tijdstip	
		1924	1923
Amerik. havens	578	390	368
Binnenland	631	402	515
New York	39	57	24
New Orleans	199	71	50
Liverpool	134	99	49

KOFFIE.

In de afgelopen week was de koffiemarkt kalm gestemd en aan de termijnmarkten liepen de prijzen iets terug. Aan de Rotterdamse termijnmarkt bedroeg de teruggang ongeveer 3/4 à 1 1/2 ct. De oorzaak hiervan was de houding van Brazilië, dat zijne vraagprijzen, zoowel voor Santos als voor Rio koffie, doch voor laatstgenoemde soort het meest, verlaagde. Weliswaar is in de laatste acht dagen de wisselkoers op Londen aldaar nog gestegen van 629/32 op 73/64 d. (sedert 18 November 1922 was de koers niet meer boven 7 geweest), doch daartegenover zijn de binnenlandsche koffieprijzen in Brazilië in diezelfde acht dagen voor Santos ongeveer 3 1/2 pCt. en voor Rio zelfs ongeveer 7 pCt. gedaald. De aanleiding tot de verlaging der kosten vrachtaanbiedingen moet dan ook hierin worden gezocht.

Nog altijd zijn geen officieele berichten ontvangen over den stand van den bloei van den 1926/27er Rio- en Santos-oogst, doch algemeen wordt aangenomen, dat de toestand op het oogenblik voor de planters bijna overal zeer gunstig is en de bloei er goed voorstaat. Zolang echter geen nadere berichten zullen zijn ontvangen, blijft het bij vermoedens en niet controleerbare geruchten.

In kost en vracht op aflading van Brazilië ging ook deze week alhier, evenals in overig Europa, slechts weinig om. Amerika echter heeft, naar bericht wordt, in den laatsten tijd belangrijk gekocht, hetgeen trouwens door de Braziliaansche uitvoercijfers wordt bewezen. De prijzen van goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 105/- à 106/- per cwt., en van dito Prime ongeveer 103/- à 109/-, terwijl zij van Rio type New-

York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 86/- à 86/6 en voor latere verscheping 83/- à 85/-, naar gelang van den verschepingstermijn.

In Robusta op aflading ging in de eerste dagen van de week het een en ander om, daarna werd de afzet belemmerd door het feit, dat Indië hogere prijzen vroeg dan hier in de tweede hand te koop was. Op het oogenblik zijn de Indische noteeringen echter weder lager, namelijk:

Palembang Robusta, October. verscheping 47 1/2 ct.
 " " November " 47 1/2 " "
 Mandheling " October " 53 1/2 " "

alles per 1/2 KG. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

Van loco bleven de prijzen onveranderd, doch de afzet was gering. De officieele noteeringen zijn voor Superior Santos 72 ct. en voor Robusta 63 ct. per 1/2 KG.

De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt waren aan de ochtend-call als volgt:

	Santos-contract basis Good				Gemengd Contract basis Santos Good			
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
29 Sept.	54 1/8	49 1/4	46 1/4	44 1/4	51 3/4	47	44 5/8	42 1/8
22 "	55 5/8	50 3/8	48	44 7/8	53 1/4	48 1/4	46	43
15 "	55 1/4	50 1/8	47 1/2	44 3/4	53 1/8	48 1/4	45 3/4	42 5/8
8 "	55 5/8	50 5/8	48 3/8	45 3/8	53 3/4	48 5/8	46 3/8	43 3/8

De slotnoteeringen te New York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
28 Sept.	\$ 17,95	\$ 16,20	\$ 15,20	\$ 14,—
21 "	" 18,25	" 16,55	" 15,63	" —,—
14 "	" 18,18	" 16,65	" 15,65	" —,—
7 "	" 18,30	" 16,84	" 15,95	" —,—

Rotterdam, 29 Sept. 1925.

(Mededeeling van de Vereniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 7)	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 4)	
28 Sept. 1925	290.000	26.225	1.374.000	29.000	73/64
21 " 1925	233.000	28.250	1.285.000	30.000	629/32
14 " 1925	257.000	29.625	1.252.000	2)	625/32
29 Sept. 1924	324.000	33.975	1.852.000	38.500	525/32

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Jul	Afgelopen week	Sedert 1 Jul
26 Sept. 1925....	138.000	1.307.000	244.000	2.279.000
27 Sept. 1924....	104.000	1.288.000	299.000	2.292.000

1) In Reis. 2) Niet genoteerd.

THEE.

De theemarkt in Londen had in de afgelopen week een vast verloop en de prijzen konden van 1/2 d. tot 1 1/2 d. per lb. verbeteren. Opvallend was, dat deze verbetering zich ook uitstrekte tot de ordinaire en middensoort kwaliteiten, waarvoor dan ook goede belangstelling was. De gemiddelde prijs van Britsch-Indische thee is dan ook ruim 1 d. per lb. vooruitgegaan en staat thans op 1 sh. 6,3 d. een prijs, die toch nog bijna 5 d. lager is dan verleden jaar op hetzelfde tijdstip. Merkwaardig is het, dat de gemiddelde prijs voor Java-thee nog 1/2 d. is achteruitgegaan. De gevolgtrekking, die hierbij voor de hand ligt, is, dat niettegenstaande het prijsniveau zooveel beter was, er veel ordinaire theeën in veiling werden aangeboden.

Waar in de toekomst een verbetering te wachten is van de kwaliteiten van Britsch-Indische thee, zal dit met ons koloniaal product voorloopig wel niet het geval zijn, aangezien zeer veel Java-ondernemingen een groot deel zoo niet geheele oogsten tot vasten prijs vooruit verkocht hebben, zoodat voor die ondernemingen zeker geen aanleiding bestaat om thans tot fijner pluk over te gaan.

Hier in Amsterdam was de markt stil, alhoewel nog verschillende partijen opgehouden in de veiling van 17. September, tot afdoening konden geraken.

Amsterdam, 28 September.

RUBBER.

Evenals de voorafgaande week was de opening van de rubbermarkt vast met hoogere noteringen. Het verdere verloop kenmerkte zich door vele, doch slechts kleine fluctuaties met weinig kooplust.

De slotnoteringen luiden:

Prima Sheets:		vooraafgaande week:
September	225 ct.	220 $\frac{1}{2}$ ct.
October	218 "	212 "
October/Dec.	210 "	200 $\frac{1}{2}$ "
Januari/Maart 185 $\frac{1}{2}$ "		184 $\frac{1}{2}$ "

26 September 1925.

COPRA.

De markt opende in de afgelopen berichtsperiode kalm en onveranderd. Stoomende partijen worden nog steeds zeer grif door de margarinefabrikanten uit de markt genomen.

Tegen het slot zakten de prijzen iets in, doch er bleef toch goede vraag bestaan.

De slotnoteringen zijn:

Nederl.-Ind. f.m.s. stoomend	fl. 36 $\frac{1}{8}$
" " " October afloading	" 36,—
" " " November	" 35 $\frac{7}{8}$
" " " December	" 35 $\frac{1}{4}$

28 Sept. 1925.

STEENKOLEN.

Gedurende de afgelopen berichtsperiode is de markt vast geweest bij opgewekten handel. De meerdere vraag is te verklaren, deels door dekking van de najaarsbehoeften, deels door het dispuut in de interpretatie van een artikel van de door de mijnbesturen met de regering gesloten overeenkomst, waardoor de mogelijkheid geopend zou zijn, de loonen, ondanks de meening van het groote publiek toch te verlagen. Indien de Engelsche Premier de hem aangeboden brug niet overgaat, zou om een kleinigheid toch weder een groote loonstrijd kunnen ontbranden, vóór de fatale termijn van 1 Mei er is.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde	f 10,50
Durham Ongezeefde	" 10,50
Cardiff Ongezeefde	" 15,75
Schotsche Gezeefde	" 10,25
Yorkshire Gewassen Doubles	" 12,75
Westfaalsche Vetsfoder	" 12,75
" Vetsstukken	" 15,—
" Smeenootjes	" 14,50
" Gasvlamfoder	" 12,75
" Gietscokes	" 17,75

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Amsterdam.

Westfaalsche bunkercolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 10,35. Markt prijshoudend.

29 September 1925.

VRACHTENMARKT.

De afgelopen week werd een flink aantal ladingen aangeboden op de Noord-Amerikaansche graanvrachtenmarkt, doch daar het aanbod van tonnage geheel gelijk hieraan was, was het moeilijk de vrachten te handhaven. Meendeels werd bevracht van Montreal en de meest vaste positie was September. Per dezen termijn werd bevracht naar Antwerpen/Hamburg range tegen 15 cents per 100 lbs. zwaar graan, October 14 cents en November 14 $\frac{1}{4}$ cents. Naar U. K. werd gedaan per October tegen 3 $\frac{1}{2}$ en 3/- per qtr.; tegen het laatste cijfer werden verscheidene ladingen naar Hull direct bevracht. Ook met bestemming naar de Middellandsche Zee was meer vraag en voor October belading werd tot 18 cents betaald naar „picked ports”. De vraag van de Northern Range schijnt iets beter te willen worden, doch tot nu toe werd weinig gedaan. Een handige boot per 1/15 October werd geplaatst naar Griekenland direct tegen 18 cents per 100 lbs., alleen zwaar graan. De Gulf is zonder zaken wat graan betreft.

Van West-Indië bleef voor suiker een betrekkelijk goede vraag bestaan. Naar het Continent werd een 4000 tonner gedaan tegen 16/6 per October/November, terwijl booten van 6/6500 tons werden geplaatst naar U. K./Continent tegen 16/- Sept./Oct. en 16/6 U. K., 16/- Continent per October/November.

De North Pacific is nog steeds zeer flauw. Er wordt veel tonnage voor bevrachting van hier aangeboden daar de booten hieraan de voorkeur geven boven Australië, zulks met het oog op de zeeliedenstaking, doch afsluiten is momenteel onmogelijk. Voor lumber wordt nog steeds tonnage gezocht.

De River Plate vertoont nog geen verbetering. De bevrachters zijn nog alleen in de markt voor prompt en begin October belading en een klein aantal afsluitingen vond per dezen termijn plaats tegen 15/- en 15/3 van Upriver voor handige booten. Te zelfder tijd bedong een 6200 tonner 16/6 van Upriver naar Hull en Leith. Dit zijn twee dure havens, hetgeen wel de oorzaak zal zijn van de hooge vracht.

De salpetervrachtenmarkt van Chili bleef kalm. Naar Europa was slechts weinig vraag naar ruimte voor partijen; lijnruimte was beschikbaar tot December belading tegen betrekkelijk goedkope vrachten. Naar Antwerpen/Hamburg werd ruimte geboekt per Oct./Nov. tegen 21/- netto, terwijl ook een afsluiting wordt gerapporteerd per Nov./Dec. tegen 22/6 netto. Naar Duinkerken/Hamburg range werd 23/6 minus commissie gedaan voor 2000 tons 15 Dec./15 Jan. Volle ladingen zijn definitief in de markt, doch het aanbod van tonnage is even groot. Per December bedong een 7000 tonner 24/6 basis Bordeaux/Hamburg range met de optie Denemarken/Zweden (Gothenburg-Ystad range) of Danzig tegen 26/6, doch sindsdien werd 23/- betaald voor een 7300 tonner naar Bordeaux/Hamburg range, met opties Noord-Spanje, Middellandsche Zee en Italiaansch-Adriatische Zee of Alexandrië tegen resp. 24/-, 25/- en 25/9.

De meeste markten van het Oosten hebben wederom een slappe week achter den rug en de vrachten vertoonden grotendeels geen verandering. Voor boonen ontstond een tamelijk groote vraag naar volle-lading tonnage. Per November wordt van Wladiwostock 35/- geïndiceerd basis Hull/Rotterdam/Hamburg met Scandinasche optie tegen 1/3 extra.

Australië was levendiger dan gedurende de vorige week en er werden verscheidene booten gedaan van Zuid-Australië/Victoria/Sydney naar Middellandsche Zee/U. K./Continent per Dec./Jan. tegen 43/6 en 43/9, terwijl van West-Australië 39/- werd gedaan per Jan./Febr. Jarrah hout werd van daar afgesloten naar Bombay tegen 32/6 per load, Oct./Nov.-Saigon heeft ruimte geboekt naar Fransche havens op basis van 26/3 rijst en naar continentale havens, incl. Londen tegen 27/6, twee loshavens per October. Burmah is zonder zaken.

Britsch-Indië werd slechter en de vrachten geven een daling te zien. Op d.w. basis werd een October boot bevracht van Bombay/Karachi/Marmagoa naar Middellandsche Zee/U. K./Continent tegen 23/-, doch van Calcutta werd een boot in dezelfde positie betaald met 29/6 op doodgewicht. Ook de maïsmarkt van Zuid-Afrika was minder levendig, doch bevrachters sloten af per October tegen 21/6 voor booten van 6000 tons. Een handige lading van 45/5000 tons betaalde 22/- naar Amsterdam of Rotterdam.

De Donau is kalmer en de vrachten nagenoeg onveranderd. Tegen 16/6 werd per October bevracht naar U. K./Continent. Bevrachters van de Zwarte Zee hebben hun behoefte voor October gedekt en toonen nu eenig interesse voor November ruimte tegen 13/- tot 13/6 naar Continent. Kolenladingen werden gedaan van Mariupol naar Italië tegen 11/6 en naar Rouaan tegen 14/6.

De markt van de Middellandsche Zee is weinig veranderd. De vraag is iets beter, doch de vrachten blijven onveranderd. Ertsbevrachtingen vonden plaats van Hornillo Bay naar Newport River tegen 6/3, Marbella/Boucau 5/9, Prorman/Arrossan 6/6. Er is een flink aantal fosfaatladingen in de markt tegen 9/3 naar Hull, 8/9 Londen, 9/- Stettin. De betere vraag naar fruitbooten bleef bestaan en de vracht staat op 21/- tot 25/- per 100 cbft. De vrachten van Alexandrië bleven onveranderd. De Golf van Biscaye was deze week ook kalm. Bilbao/Newport werd met 6/1 $\frac{1}{2}$ betaald.

De kolenvrachtenmarkt was niet veel beter dan de vorige week. Naar Zuid-Amerika is de eenige afsluiting Buenos-Aires voor een groote lading tegen \$ 4,25 per Sept./Oct. Naar Europa is niets te doen, doch voor Italië wordt \$ 2,90 per Sept./Oct. geïndiceerd.

Ook de Engelsche kolenvrachtenmarkt leefde niet op en de uitgaande vrachten zijn onveranderd gebleven. Er bestaat slechts weinig vraag, uitgezonderd naar River Plate havens, in welke laatste richting een flink aantal afsluitingen plaats vond tegen 17/- basis Buenos-Aires. Van Zuid-Wales werd o.m. afgesloten: Bordeaux 4/-, Lissabon 7/6, Aden 12/-, Portland (Me) 12/6, Montreal 6/3 en van de Oostkust: Memel 5/3, Carlskrona 5/3, Antwerpen 3/-, Genua 8/-, Port Said 7/3, Chili (twee havens) 14/9.

RIJNVAART.

Week van 20 t/m. 26 September 1925.

De algemeene toestand zowel te Rotterdam als Ruhrhavens bleef ongewijzigd.

Het sleeploon varieerde tusschen 30/35 cts. tarief.

De waterstand bleef gunstig.